

Rapport van Bevindingen

Leden

TMO

- ◆ De heer J. Franssen (voorzitter) – *Commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland*
- ◆ Mevrouw A. van Vliet-Kuiper – *burgemeester van Amersfoort*
- ◆ De heer G.J. Doornbos – *dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland*
- ◆ De heer H.W.C.G. Keereweer – *gedeputeerde in de provincie Gelderland*

Adviserende leden

- ◆ de heer M.E.P. Dierikx – *directeur-generaal Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat tot februari 2008*
- ◆ Mevrouw ir. A.G. Nijhof – *directeur-generaal Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat vanaf februari 2008*
- ◆ de heer H.W.M. Schoof – *directeur-generaal Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*

Agendacommissie

- ◆ Sjoerd Hoornstra (voorzitter) – *Ministerie van Verkeer en Waterstaat*
- ◆ Corsmas Goemans (voorzitter) – *Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties*
- ◆ Nils Ligthart – *Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties*
- ◆ Hélène Fobler – *Provincie Zuid-Holland*
- ◆ Liz van Duin – *Hoogheemraadschap Rijnland*
- ◆ Elsbeth van der Graaf – *Veiligheidsregio Utrecht*
- ◆ Steven Visser – *Provincie Gelderland*

Rapport van Bevindingen

Begeleidende brief

Aan: De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw dr G. ter Horst
De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat
Mevrouw J.C. Huizinga-Heringa

Den Haag, januari 2009

Mevrouw de Minister, mevrouw de Staatssecretaris,

Namens de Taskforce Management Overstromingen (TMO) heb ik de eer en het genoegen u onze eindrapportage aan te bieden.

Eindrapportage

In onze eindrapportage die u als vervolg op deze brief aan-treft, hebben wij verantwoording, bevindingen en aanbeve-lingen van de Taskforce neergelegd.

Het stuk bestaat uit een Rapport van Bevindingen en drie deelrapporten. Deelrapport Planvorming is een handreiking voor het completeren van de plannen op alle niveaus. Deelrapport Nafase bevat een strategie voor de noodzake-lijke uitwerking van de Nafase, waarin zorg aan getroffen-herstel, wederopbouw en terugkeer samenkomen. Het deel-rapport First Impression tenslotte, geeft de eerste bevindin-gen weer van de landelijke oefenweek Waterproef, begin november 2008.

Overstroming, een nationale ramp

Zoals het kabinet in het standpunt over rampenbeheersing bij overstromingen in 2006 en vervolgens ook in de nationale Risicobeoordeling (2008) al vaststelde, zijn de gevolgen van een overstromingsramp in Nederland zeer ingrijpend, ook al is de kans op een dergelijke gebeurtenis zeer klein. Dit is in de afgelopen jaren bevestigd door de ontwikkeling van de scenario's voor de zogeheten Ergst Denkbare Overstromingen (EDO's) en de toepassing hiervan in plannen en in oefeningen. Vooral bij de oefening Waterproef werd duidelijk, dat bij zulke

overstromingen het menselijk leed en de materiële schade aan onze economie en samenleving enorm zijn en dat het lange tijd zal duren voor ons land weer in staat is als vanouds te functioneren. Een effectieve voorbereiding hierop is daarom van groot belang.

Nederland is beter voorbereid, maar er is méér nodig

Het verheugt ons u te kunnen melden, dat Nederland nu organisatorisch beter is voorbereid op overstromingen dan twee jaar geleden, toen u onze Taskforce instelde. Op alle bestuurlijke niveaus is vanaf 2006 enorm veel werk verzet en zijn belangrijke resultaten geboekt. Maar er is nog zeer veel te doen. Voor bestuurders en professionals is er geen andere keuze dan de in gang gezette verbeteringen af te maken en vast te houden. Nationaal, regionaal en lokaal. Ook is consistente en meerjarige aandacht nodig om het risicobewustzijn van de inwoners van ons land en het bedrijfsleven te vergroten.

De hoofdzaken uit onze eindrapportage die wij onder uw aandacht brengen, zijn:

- ♦ verbetering van de planvorming
- ♦ verbetering van de regievoering
- ♦ borgen door periodiek oefenen en toetsen.

Het nationale plan

Wij hebben nadrukkelijk geïnvesteerd in de ontwikkeling van planvorming in en met alle Veiligheidsregio's. Wij stellen vast, dat de meeste veiligheidsregio's veel vooruitgang hebben geboekt en nu aanzienlijk beter zijn voorbereid op overstromingen dan twee jaar terug. Ook is een belangrijke impuls gegeven aan de regionale samenwerking tussen waterbeheerders en de algemeen-bestuurlijke kolom.

Voor het Rijk is dit in mindere mate het geval. Weliswaar is het ontwerp Crisisplan Hoogwater en Overstromingen een behoorlijke aanzet voor de ontwikkeling van de operationele planvorming. Toch is de doorontwikkeling van de nationale operationele planvorming en de daarvoor te creëren bestuurlijke condities dringend gewenst en vragen om een hoge bestuurlijke prioriteit. Uiteraard moet dit in nauwe samenhang plaatsvinden met de regionale planvorming. Ook is nog veel aandacht nodig voor de verbetering van het informatiemanagement. Als voorbeeld van doorontwikkeling noemen wij de noodzaak van een nationale evacuatieplanning, inclusief een aanpak van verkeersmanagement bij overstromingen. Zo'n evacuatieplanning is onontbeerlijk, biedt onze inwoners en bedrijven zekerheid en schept orde in de chaos die overstromingen teweegbrengen.

Daarmee komen wij op een ander essentieel leerpunt van Waterproef: het kunnen overzien van de consequenties van te nemen beslissingen, bijvoorbeeld bij een besluit tot evacuatie van bepaalde gebieden, of bepaalde groepen burgers, zoals niet-zelfredzame mensen. Gevolgen van beslissingen staan nooit op zichzelf, maar hebben te maken – of krijgen te maken – met de consequenties van andere beslissingen op andere niveaus of daarvoor noodzakelijke (wettelijke) condities. Het in zeer korte tijd door bestuurders en professionals integraal en op alle

niveaus kunnen beoordelen van de gevolgen van te nemen beslissingen is bepalend voor de effectiviteit van deze beslissingen. De operationele plannen zijn hiervoor het fundament.

Regievoering

Regievoering bij de respons op overstromingen, zo wees de landelijke oefenweek Waterproef uit, bepaalt of wij zo'n ramp daadwerkelijk aankunnen. Overstromingen houden zich immers niet aan grenzen. Een goede coördinatie tussen regio's en tussen nationaal en regionaal niveau is noodzakelijk. Die coördinatie en regievoering vragen om krachtige keuzes. Bij een overstromingsramp van nationale omvang móet een 'topdown' benadering gekozen worden, waarbij op dat niveau te nemen beslissingen ook onverkort uitgevoerd moeten worden. Bestuurders en professionals op nationaal en regionaal niveau moeten zich bewust zijn van hun – aanvullende – verantwoordelijkheden bij het toepassen van doorzettingsmacht. Zij mogen elkaar op geen moment voor onverwachte keuzen plaatsen, hun optreden moet passen in het grotere geheel van de dan noodzakelijke maatregelen.

Volgens onze Taskforce is een versterking van de regievoerende mogelijkheden van het Rijk noodzakelijk, niet alleen bij overstromingen, maar bij alle grootschalige nationale rampen. Dit betekent:

- ♦ op het niveau van de regering een versterking van de coördinerende verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in het Ministerieel Beleidsteam (MBT) om de slagvaardigheid in de besluitvorming te vergroten.
- ♦ In de algemeen bestuurlijk kolom een versterking van de bevelvoeringmogelijkheden voor zowel de minister van BZK, als voor de voorzitters van de veiligheidsregio's.
- ♦ De Commissaris der Koningin (CdK) zal mede door zijn specifieke regiokennis namens de Minister van BZK een rol als crisiscoördinator (Rijksheer) moeten kunnen vervullen ter ondersteuning van de bovenregionale coördinatie en het optimaliseren van interregionale coördinatie.
- ♦ Ter versterking van de regievoering van Rijksweg de instelling van een Landelijk Operationele Staf (LOS), die een grote bijdrage kan leveren aan de noodzakelijke operationele respons op een nationale overstromingsramp en andere typen nationale rampen. Er moet worden onderzocht hoe deze nationale operationele staf- en commandostructuur kan worden geïnstitutionaliseerd. In Waterproef heeft deze staf succesvol geopereerd en zich gaandeweg zelfs ontwikkeld tot een landelijk operationeel commandocentrum.

Borging door oefenen en toetsen

De TMO vindt het van groot belang dat wat samen bereikt is aan spirit, resultaten, procedures en 'best practices' ook geborgd wordt in bestaande organisaties. Het gaat om een groot aantal acties, dat onder verantwoordelijkheid van diverse actoren verder moet worden uitgewerkt. Het ligt voor de hand dat het ministerie van BZK hierover de centrale regie voert.

Een cruciaal onderdeel is het periodiek oefenen van overstromingen om de kennis en ervaring die in de afgelopen twee jaar zijn opgebouwd vast te houden. Waterproef heeft laten zien dat alle betrokkenen zich na deze intensieve

leerervaring veel beter realiseren wat een overstroming van bestuurders en professionals vraagt. Het hoogste rendement wordt overigens behaald als er goede plannen zijn. Wij bevelen aan landelijk eens per vier jaar en regionaal eens per twee jaar een overstroming te oefenen. Dit betekent opnieuw een grote landelijke overstromingsoefening in 2012. Bovendien beveelt de TMO aan dat de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid en de Inspectie Verkeer en Waterstaat in 2009 een toetsingskader opstellen om het peil van voorbereiding te kunnen vaststellen, dat vanaf 2010 als instrument door alle betrokken bestuurlijke niveaus kan worden gehanteerd. Met dit kader kunnen de inspecties uiterlijk in 2011 toetsen hoe het staat met de voorbereiding op een overstroming, ook als opmaat voor een landelijke oefening in 2012.

Tot slot

Ter afsluiting wil onze Taskforce haar dank uitspreken aan allen, die zich de afgelopen twee jaar hebben ingezet om de organisatorische voorbereidingen op overstromingen in Nederland op een hoger niveau te brengen. De Taskforce dringt er bij alle bestuurders en professionals op aan, dat de nog uit te voeren werkzaamheden op zo kort mogelijke termijn worden afgerond. In het belang van een nog veiliger Nederland.

Uiteraard danken wij u als direct verantwoordelijke bewindslieden voor het in ons gestelde vertrouwen.

Hoogachtend en met vriendelijke groet,
TASKFORCE MANAGEMENT OVERSTROMINGEN

J. Franssen,
Voorzitter

Inhoud

- 1 **Managementsamenvatting** 9
  - 1.1 Niveau van organisatorische voorbereiding op overstromingen 9
  - 1.2 Borging 9
  - 1.3 Draagvlak 10
  - 1.4 Informatievoorziening 10
  - 1.5 Coördinatie, regie en besluitvorming 11
  - 1.6 Scenario's 11
  - 1.7 Planvorming 12
  - 1.8 Oefenen 12
  - 1.9 Waterbeheerders 12
  - 1.10 Communicatie 12
  - 1.11 Expertise 13
  - 1.12 Nafase 13
- 2 **Inleiding** 15
  - 2.1 Strategie 16
  - 2.2 Leeswijzer 16
- 3 **Invulling van de hoofdthema's** 19
  - 3.1 Scenario's 19
    - 3.1.1 Ergst Denkbare Overstroming 19
    - 3.1.2 Draagvlak 19
    - 3.1.3 Vertaling naar de regio's 20
    - 3.1.4 FLIWAS 21
  - 3.2 Planvorming en oefening 21
    - 3.2.1 Het peil 22
    - 3.2.2 Verschillende uitgangssituaties 22
    - 3.2.3 Vooronderzoek naar de organisatorische voorbereiding op overstromingen 23
    - 3.2.4 Ondersteuningsbijeenkomsten 24
    - 3.2.5 Waterproef 26
  - 3.3 Rol van de waterbeheerders in de veiligheidsregio 27
    - 3.3.1 Informatie en communicatie 28
    - 3.3.2 Samenwerking tussen waterbeheerders en de veiligheidsregio's 28
    - 3.3.3 Convenanten 29

3.4	Risico- en Crisiscommunicatie	29	7	Resultaten	49
3.4.1	Inleiding	29	7.1	Niveau van organisatorische voorbereiding	49
3.4.2	Aanpak risicocommunicatie	31	7.2	Borging	49
3.4.3	Doelstellingen risicocommunicatie per doelgroep	31	7.3	Draagvlak	49
3.4.4	Uitgevoerde activiteiten en geproduceerde middelen	31	7.4	Informatievoorziening	49
3.4.5	Waargenomen knelpunten	32	7.5	Coördinatie, regie en besluitvorming	50
3.4.6	Aanpak crisiscommunicatie	33	7.6	Scenario's	51
3.4.7	Doelstellingen crisiscommunicatie per doelgroep	34	7.7	Planvorming	51
3.4.8	Uitgevoerde activiteiten en geproduceerde middelen	34	7.8	Oefenen	51
3.4.9	Waargenomen knelpunten	35	7.9	Waterbeheerders	52
3.5	Kennisnetwerk en expertiseteams	35	7.10	Communicatie	52
3.5.1	Inleiding	35	7.11	Expertise	53
3.5.2	Resultaten	35	7.12	Nafase	53
3.5.3	Kennisbank Overstromingen	36	8	Aanbevelingen	55
3.5.4	Expertiseteam(s) Overstromingen	36	8.1	Niveau van organisatorische voorbereiding	55
3.6	Nafase	37	8.2	Borging	55
3.6.1	Begripsafbakening en inhoud van de nafase	38	8.3	Draagvlak	55
3.6.2	Vitale infrastructuren	38	8.4	Informatievoorziening	55
3.6.3	Veerkracht	38	8.5	Coördinatie, regie en besluitvorming	56
3.6.4	Nafase en de voorbereiding op overstromingen	38	8.6	Scenario's	56
3.6.5	Nafasestrategie	39	8.7	Planvorming	56
3.6.6	De (rol van de) burger	39	8.8	Oefenen	57
3.6.7	Borging van de nafase	39	8.9	Waterbeheerders	57
4	Bevindingen verbeterprogramma's voor lopende en nieuwe projecten	41	8.10	Communicatie	58
4.1	Lopende projecten	41	8.11	Expertise	58
4.2	Tijdelijke Bijdrageregeling Verbetering Management Overstromingen (TBVMO)	41	8.12	Nafase	58
4.2.1	Breed spectrum	42	Bijlagen		
4.2.2	Doorwerking	42	I	Instellingsbeschikking	60
4.2.3	Resultaten	43	II	Overzicht bijeenkomsten waarbij de TMO in 2007 en 2008 betrokken was	63
5	Deelname externe projecten	45	III	Bevindingen en resultaten verbeterprogramma	66
5.1	Programma nationale veiligheid	45	IV	Te borgen producten en processen	73
5.2	Nationaal Waterplan	46			
6	Borging	47			

De ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Verkeer en Waterstaat hebben eind 2006 de Taskforce Management Overstromingen (TMO) in het leven geroepen en een uitgebreide opdracht meegegeven in de instellingsbeschikking. De TMO heeft deze kernachtig samengevat: Nederland moet eind 2008 organisatorisch beter zijn voorbereid op overstromingen, het zoveel mogelijk beperken van menselijk leed en maatschappelijke ontwrichting staan hierbij centraal.

Met het beëindigen van haar werkzaamheden heeft de TMO haar bevindingen in twaalf thema's gevat.

1.1 Niveau van organisatorische voorbereiding op overstromingen

In heel Nederland staat het omgaan met grootschalige overstromingen aanzienlijk duidelijker op de agenda dan in 2006. Regionaal zijn vele tientallen verbeterprojecten opgezet. Een groot aantal is inmiddels ook afgerond. Hieraan heeft een bijdrage van € 9 miljoen van de rijksoverheid (de TBVMO¹) een belangrijke impuls gegeven. Op alle niveaus zijn bestuurders en professionals direct bij de organisatorische voorbereiding op (dreigende) overstromingen betrokken. Hoewel een grote vooruitgang is geboekt, is de voorbereiding nu nog niet als "goed" aan te duiden, maar in de afgelopen twee jaar zijn de omstandigheden gecreëerd, waardoor dit in de komende jaren wél mogelijk is.

1.2 Borging

Om op zo kort mogelijke termijn Nederland daadwerkelijk organisatorisch goed te hebben voorbereid op (dreigende) overstromingen is naast verdere verbetering ook borging van de geboekte vooruitgang noodzakelijk. Er bestaat een helder inzicht in de vervolgvactiteiten. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft hierbij de centrale regie en werkt daarbij nauw samen met het ministerie van Verkeer en Waterstaat en andere departementen. Dat neemt niet weg, dat een groot deel van de werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio's en de waterbeheerders moet worden uitgevoerd. Een overzicht van borgingsactiviteiten staat in bijlage 3.

1 Tijdelijke Bijdrageregeling Verbetering Management Overstromingen

1.3 Draagvlak

Een goede organisatorische voorbereiding op (dreigende) overstromingen vereist voldoende draagvlak bij alle doelgroepen: bestuurders, professionals (politie, brandweer, GHOR, gemeentelijke diensten, waterbeheerders en defensie), burgers en bedrijven. De TMO heeft met prioriteit ingezet op het versterken van het draagvlak bij bestuurders en professionals. Aanvankelijk ijlde het draagvlak van bestuurders na op dat van de professionals. Het uiteindelijk bereikte draagvlak geeft vertrouwen in het goed afronden van de voorbereidingen en vormt een goede basis om hierbij ook de burgers en het bedrijfsleven volwaardig te betrekken.

1.4 Informatievoorziening

Een ontoereikende informatievoorziening vormt de achilleshiel bij een effectieve crisisbeheersing, zo ook bij de voorbereiding op overstromingen. Goede informatievoorziening vereist een actief tweerichtingsverkeer tussen Rijk en regio. Dit is bovendien een absolute voorwaarde om goed inhoud te kunnen geven aan de onderscheiden, complementaire rollen. Op dit terrein zijn nog veel verbeteringen nodig in procedures, inhoudelijke aansluiting tussen plannen en in het bijzonder de verenigbaarheid van de ondersteunende informatiesystemen. De landelijke toepassing van de systemen FLIWAS en CEDRIC biedt op dit punt inmiddels veel perspectief.

1.5 Coördinatie, regie en besluitvorming

In de voorbereidingsfase is het al dan niet evacueren het belangrijkste besluit bij (dreigende) overstromingen. Het water houdt zich bij overstromingen niet aan bestuurlijke grenzen. Daarom vereist de uitvoering van met name strategieën voor evacuatie een effectieve bovenregionale, maar ook interregionale coördinatie. Bij de bovenregionale coördinatie is de initiërende en leidende rol van het Rijk aangetoond en wordt niet betwist. Wel moet de interdepartementale coördinatie worden versterkt, waarbij de minister van BZK besluiten moet kunnen nemen bij tegengestelde belangen. Het Rijk moet de leiding nemen op basis van analyses uit de regionale plannen die zijn geïntegreerd in het nationaal crisisplan overstromingen. De regionale plannen blijven daarbij richtinggevend voor de nationale planvorming. Dit geldt ook voor de daarop gebaseerde besluitvorming, tenzij deze door nationale prioriteiten en noodzakelijk te treffen randvoorwaarden moeten worden aangepast. Bij een overstromingsdreiging op nationale schaal kan voor de operationele ondersteuning van het Ministeriële Beleids-team een Landelijk Operationele Staf een belangrijke bijdrage leveren. De veiligheidsregio's blijven primair verantwoordelijk voor de interregionale coördinatie. De Commissaris der Koningin (CdK) moet – mede door zijn specifieke regiokennis – een rol kunnen vervullen als crisiscoördinator (Rijksheer) namens de minister van BZK bij het optimaliseren van interregionale coördinatie en ter ondersteuning van de bovenregionale coördinatie.

1.6 Scenario's

De ontwikkelde scenario's voor de Ergst Denkbare Overstromingen (EDO) in Nederland stellen waterbeheerders in staat helder inzicht te geven in het te verwachten waterbeeld. Hierop kunnen veiligheidsregio's hun evacuatiestrategieën en daaruit voortkomende overstromingsplannen baseren. In de afgelopen twee jaar zijn deze scenario's op de bestuurlijke agenda gekomen, bespreekbaar en toepasbaar gemaakt.

1.7 Planvorming

Het ramptype grootschalige overstromingen is per definitie een nationale ramp. Bij dit type rampen wordt met het te verwachten weer- en waterbeeld de initiatie van de respons top-down in gang gezet. Vervolgens worden de regionale plannen operationeel. Momenteel hebben 23 van de 25 veiligheidsregio's de planvorming voor overstromingen actief opgepakt en gebruikt als basis voor de oefening Waterproef. Bovendien heeft het Rijk een aanzet gemaakt voor een nationaal crisisplan overstromingen. Het afstemmen van de landelijke plannen (o.a. crisisplan en evacuatieplan) met de regionale plannen vraagt echter nog de nodige aandacht. Planvorming moet leiden tot een beeld van en inzicht in risico's, scenario's, bestuurlijke en operationele dilemma's en op basis daarvan moeten afspraken worden gemaakt en vastgelegd over samenwerking, prioriteitstellingen, strategische uitgangspunten etc. Deze moeten dan praktisch worden uitgetest en geoperationaliseerd. Het deelrapport Planvorming is een handreiking voor het op alle niveaus completeren van de plannen.

1.8 Oefenen

De gezamenlijke overheden zijn bereid en in staat om landsdekkend te oefenen om zich beter voor te bereiden op grootschalige overstromingen. Dit ramptype legt een generieke basis voor rampen met een overeenkomstige uitwerking (o.a. pandemieën en kernrampen). Voorgesteld wordt om de nu opgebouwde kennis en ervaring te borgen en uit te bouwen in een vaste oefencyclus. De TMO beveelt aan landelijk eens per vier jaar en regionaal eens per twee jaar een overstromingsoefening te houden. Dit betekent opnieuw een grote landelijke oefening in 2012. De eerste ervaringen van de oefening Waterproef zijn opgenomen in het deelrapport 'First Impression'.

1.9 Waterbeheerders

De samenwerking tussen de algemene en de waterkolom is sterk verbeterd en deels vastgelegd in convenanten. Ook binnen de waterkolom (waterschappen en Rijkswaterstaat) is de samenwerking geïntensiveerd. Bij de oefening Waterproef toonde de LCO (Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging) zijn meerwaarde in de afstemming van het landelijk weer en waterbeeld.

1.10 Communicatie

Risicocommunicatie over overstromingen staat mede door het werk van de TMO als thema aantoonbaar op de kaart bij een aantal bestuurders. Nog niet alle veiligheidsregio's en gemeenten hebben de plannen op orde, maar het merendeel is aardig op weg. De kern zit in het informeren en het aanreiken van handelingsperspectieven aan burgers gericht op de risico's in hun eigen woon-, leef- en werkomgeving. De gemeentes spelen hierbij een hoofdrol. Er moet ook nog energie worden gestoken in het versterken van het bewustzijn van het bedrijfsleven en de vitale sectoren in het bijzonder over de mogelijke gevolgen van een overstroming.

Bij de strategie voor de crisiscommunicatie staan bestuurders en professionals centraal. Er is veel inspanning verricht om het bestaande instrumentarium van crisiscommunicatie uit te breiden en toe te snijden op de specifieke aspecten van overstromingen. Het continueren van de communicatie bij stroomuitval blijft daarbij een belangrijk aspect, net als de capaciteit om voorlichting te verzorgen.

1.11 Expertise

De TMO heeft ingezet op het mobiliseren van de in binnen- en buitenland beschikbare expertise rond overstromingen. Het is aan te bevelen een drietal expertiseteams te formeren om de thema's evacueren, oefenen en nafase verder uit te werken. Ook is de behoefte aangegeven tot het formeren van een expertgroep Management Overstromingen, waarin alle betrokken disciplines zijn vertegenwoordigd.

1.12 Nafase

Nafase omvat zorg voor getroffenen (nazorg), en herstel en wederopbouw. De voorbereiding op overstromingen kan landelijk nooit op peil kan zijn als de nafase daarin geen prominente plaats heeft. Vooral het al dan niet functioneren van vitale infrastructures is bepalend voor de nafase. De TMO heeft in een afzonderlijk deelrapport Nafase haar bevindingen vastgelegd.

Nadat de orkaan Katrina in augustus 2005 een spoor van verwoestingen achterliet in New Orleans, ontstond tijdens een bestuurlijke conferentie het besef dat overheden in Nederland organisatorisch niet goed zijn voorbereid op ernstige overstromingen. Het toenmalige kabinet bracht dit tot uitdrukking in het Kabinetsstandpunt Rampenbeheersing Overstromingen (Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 27 625, nr. 77). De ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Verkeer en Waterstaat stelden daarom eind 2006 de Taskforce Management Overstromingen (TMO) in en gaven haar de volgende opdracht mee:

TMO stelt een actieprogramma op voor de voorbereiding op de bestrijding van rampen ten gevolge van overstromingen op basis van de onderstaande deelopdrachten²:

- 1 het doen opstellen van realistische scenario's;
- 2 het bevorderen van een overstromingsplan voor iedere regio en een landelijk plan;
- 3 het bevorderen van oefeningen, daaronder begrepen een nationale oefening in 2008;
- 4 het doen opstellen van een risicocommunicatie strategie;
- 5 het nader invullen van de rol van waterbeheerders in de veiligheidsregio;
- 6 het doen samenstellen van een landelijk expertiseteam;
- 7 het doen opstellen van een crisiscommunicatie strategie;
- 8 het doen opstellen van een nazorgstrategie.

Deze opdracht is door de TMO samengevat in een kerndoelstelling:

Nederland moet eind 2008 organisatorisch beter zijn voorbereid op overstromingen; daarbij staat het zoveel mogelijk beperken van menselijk leed en maatschappelijke ontwrichting centraal.

Om invulling aan de kerndoelstelling te kunnen geven, heeft de TMO intensief samengewerkt met alle veiligheidsregio's, waterbeheerders (Rijkswaterstaat en waterschappen) en die onderdelen van de rijksoverheid die een directe verantwoordelijkheid bij overstromingsproblematiek hebben. Daarnaast zijn ook burgers en bedrijfsleven bij de activiteiten betrokken.

² Bron: Instellingsbeschikking TMO

2.1 Strategie

De TMO heeft vanaf de start gewerkt als een aanjaagteam voor verbetering. Zo heeft de TMO al bestaande initiatieven gebundeld en ondersteund bij verdere uitwerking. Daarnaast heeft de TMO ingezet op de actieve ondersteuning van het werk van de veiligheidsregio's en de nationale overheden³. Op deze manier hebben overheden de afgelopen twee jaar onder regie van de TMO zelf expertise ontwikkeld en hun planvorming aangepast. Deze zijn getoetst in de landelijke oefening Waterproef. Voor alle spelers zijn hier verbeterpunten uit voortgekomen. Hiermee is een goede basis gelegd voor verankering van bereikte resultaten en de voorzetting van noodzakelijke verdere verbeteringen.

Het mandaat van de TMO loopt tot 1 januari 2009. In dit rapport van bevindingen staan de resultaten van de afgelopen twee jaar en worden aanbevelingen gedaan voor verdere verbetering van de organisatorische voorbereidingen op overstromingen.

2.2 Leeswijzer

Na de managementsamenvatting en inleiding in de hoofdstukken 1 en 2 worden in hoofdstuk 3 de activiteiten en de resultaten van de TMO aan de hand van de acht specifieke deelopdrachten beschreven. Hierbij zijn de thema's 'planvorming' en 'oefening' samengevoegd. Dit geldt ook voor de thema's 'risico- en crisiscommunicatie'.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 aandacht besteed aan de voortgang en het resultaat van een aantal projecten, al opgezet voor de TMO aan haar opdracht begon. Al deze projecten leveren ook een bijdrage aan een betere organisatorische voorbereiding op een (dreigende) overstromingen en zijn opgenomen in het verbeterprogramma van de TMO. Ook komen in dit hoofdstuk projecten aan bod, die de veiligheidsregio's met de Tijdelijke Bijdrage Regeling Verbetering Management bij Overstromingen (TBVMO) in gang hebben gezet.

De TMO heeft een actieve bijdrage geleverd aan het Programma Nationale Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en aan het Nationaal Waterplan van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (VenW). De bevindingen en resultaten hiervan zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

Een specifiek punt van aandacht in dit rapport is het vastleggen en borgen van de bereikte resultaten. Het gaat hierbij niet alleen om door de TMO (vernieuwde of nieuw opgezette) procedures en instrumenten, maar ook om het beschikbaar houden van *best practices*. Het komende jaar wordt nog een aantal nationale en regionale projecten afgerond. Voor deze projecten is extra aandacht voor borging noodzakelijk.

3 Een overzicht van de externe activiteiten van de TMO is opgenomen als bijlage 2.

Het rapport wordt afgesloten met een samenvatting van de belangrijkste resultaten van de TMO in hoofdstuk 7, de daarop gebaseerde aanbevelingen staan vermeld in slothoofdstuk 8. Zo is inzichtelijk gemaakt in welke mate Nederland eind 2008 organisatorisch is voorbereid op (dreigende) overstromingen en wat er nog moet gebeuren om het gewenste peil te bereiken.

In de inleiding werd al vermeld dat de TMO bij haar start acht opdrachten heeft meegekregen. Bij elkaar opgeteld zorgen deze opdrachten ervoor, dat Nederland organisatorisch beter wordt voorbereid op een (dreigende) overstroming. In dit hoofdstuk wordt per opdracht beschreven welke activiteiten TMO heeft ondernomen en wat de resultaten zijn.

3.1 Scenario's

De TMO heeft voor alle regio's die het betreft realistische overstromingsscenario's opgesteld. Met informatie over wanneer en waar het water komt, hoe hoog het dan staat en hoeveel tijd het kost om dat peil te bereiken, worden regio's in staat gesteld hun plannen te maken of aan te passen. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de TMO tot deze scenario's is gekomen en hoe deze door de regio's zijn omgezet in planvorming.

3.1.1 Ergst Denkbare Overstroming

Het RIZA (Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling) heeft in opdracht van het ministerie van VenW de Ergst Denkbare Overstromingsscenario's (EDO) ontwikkeld. De TMO stelde vast dat deze de basis konden vormen voor een betere organisatorische voorbereiding op overstromingen op landelijke schaal. De TMO ging er daarbij vanuit dat wanneer 'Nederland' is voorbereid op een ergst denkbare overstroming, overheden ook adequaat kunnen optreden bij een minder ernstige overstroming. Dat neemt niet weg dat ook plannen moeten worden ontwikkeld voor minder zware overstromingsscenario's. Voor de regio's die nog niet beschikten over een EDO, heeft TMO deze medio 2007 laten ontwikkelen.

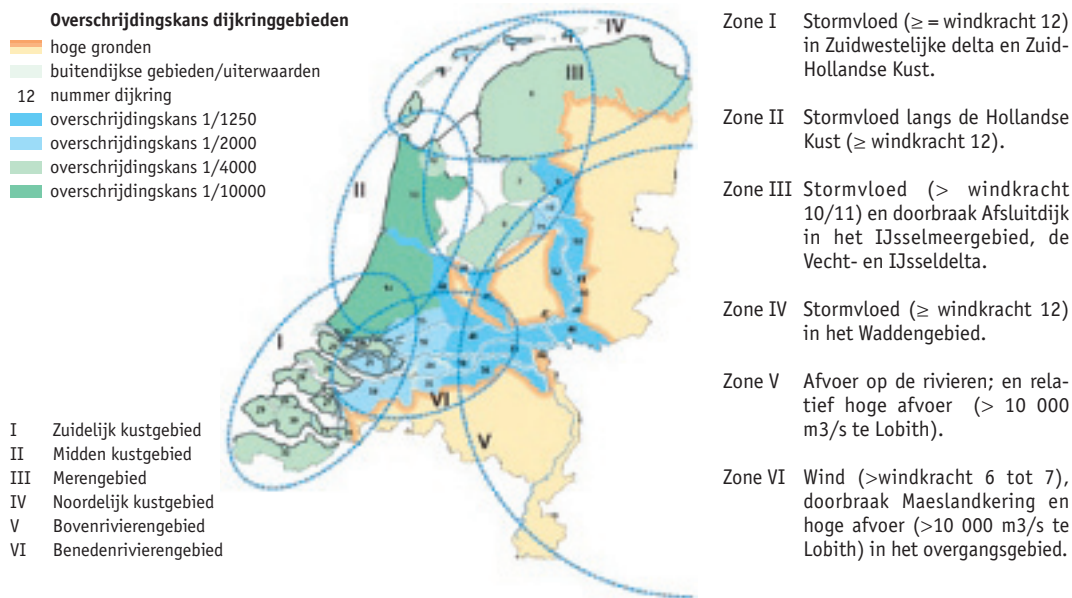
3.1.2 Draagvlak

De woorden 'Ergst denkbaar' leidden veelal tot de reactie: "Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg". Het Veiligheidsberaad⁴ wees de TMO erop, dat deze houding kon leiden tot twijfel over het realiteitsgehalte van de scenario's en dat daarmee het ambitieniveau van de TMO te hoog kan worden geacht.

De TMO heeft daarom het COT (Instituut voor Veiligheids- en Risicomanagement) gevraagd of EDO's realiteitsgehalte hebben. Dit werd door het COT bevestigd, met de waarschuwing om in de oefening niet uit te gaan van

⁴ Op 9 juni 2008 heeft de TMO aan het Dagelijks bestuur van het Veiligheidsberaad de argumentatie voor en het omgaan met de EDO's uitvoerig toegelicht.

Figuur 1. Ergst Denkbare Overstromingsscenario's

een scenario dat direct tot 'onmacht' leidt. De TMO heeft daarnaast een methode ontwikkeld om de EDO's realistisch naar de regio's te kunnen 'vertalen'. Met deze stappen heeft de TMO de scenario's op de bestuurlijke agenda gekregen, geaccepteerd en toepasbaar gemaakt.

3.1.3 Vertaling naar de regio's

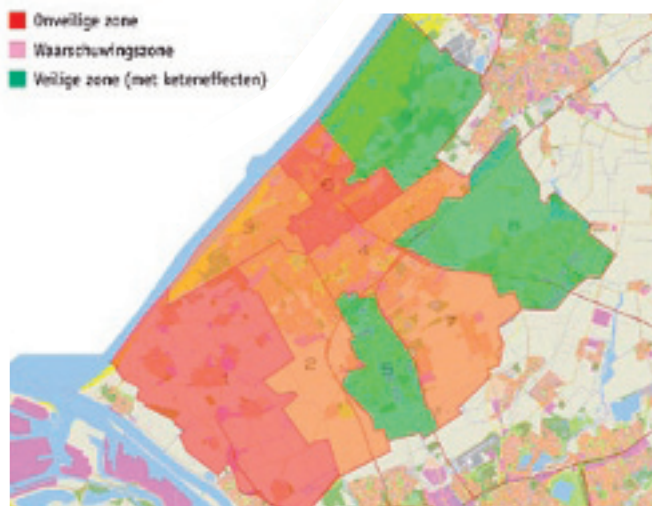
Om met EDO's te kunnen werken moeten de gegevens helder en overzichtelijk worden gepresenteerd. Per regio is daarom door de waterbeheerders het 'waterbeeld' aangereikt. Dit beeld maakt duidelijk waar het water kan komen, hoe hoog het maximaal komt te staan en in hoeveel tijd deze situatie wordt bereikt. Op basis van deze gegevens wordt een regio in drie zones ingedeeld: onveilige zones (rode zones), waarschuwingzones (oranje zones) en veilige zones (groene zones). In de veilige zones zal het water niet komen, maar de inwoners moeten hier wel rekening houden met keteneffecten, zoals met de toestroom van evacués.

Deze indeling is niet alleen de basis voor mogelijke evacuatiestrategieën. Ze laat ook zien dat een overstroming zich niet aan bestuurlijke grenzen houdt. Regio's moeten dus samenwerken om de gekozen strategie uit te kunnen voeren.

3.1.4 FLIWAS

De EDO's vervullen een cruciale rol bij het bepalen van een strategie. Het is daarom noodzakelijk een goede grafische weergave van het actuele weer en waterbeeld te kunnen maken. Gegeven de toekomstige rol van FLIWAS (Flood Information and Warning System) is het aan te bevelen de grafische presentatie in dit systeem op te nemen. Deze acties kunnen bij het ministerie van VenW worden belegd.

Figuur 2. Zonering Zuid-Holland

3.2 Planvorming en oefening

De organisatorische voorbereiding op een (dreigende) overstroming steunt op een goed doordacht en uitgewerkt plan, dat tot stand is gekomen in samenwerking met alle relevante partners. De TMO heeft regionale en nationale overheden gestimuleerd en ondersteund om de plannen naar het gewenste ambitieniveau te tillen. De TMO is hierbij uitgegaan van de voorgestelde crisisbeheersingsstructuur, verbonden aan de ontwerpwet op de Veiligheidsregio's. Daar waar wij in deze rapportage de term veiligheidsregio gebruiken, doelen wij steeds op binnen veiligheidsregio's samenwerkende gemeenten. Vanuit die context heeft de TMO de veiligheidsregio's aangesproken op de aanwezigheid en kwaliteit van plannen voor overstromingen. De landelijke oefening Waterproef eind 2008 bood rijk en regio's de mogelijkheid om de plannen te testen.

In deze paragraaf komen eerst de criteria aan bod waaraan de plannen moeten voldoen, gevolgd door het planvormingsproces. Met een korte beschrijving van de oefening Waterproef wordt deze paragraaf afgesloten.

3.2.1 Het peil

Het kabinetsstandpunt Rampenbeheersing Overstromingen (december 2006) is bij de planvorming als uitgangspunt gehanteerd. Dit standpunt geeft de noodzaak voor een goede voorbereiding weer en stelt dat deze vóór eind 2008 'op peil' moet zijn. De TMO heeft de term 'op peil' geoperationaliseerd. Hierbij is zo veel als mogelijk aangesloten bij indicatoren die aansluiten op de regionale Basisvereisten Crisisbeheersing⁵ voor zover deze van toepassing zijn op het ramptype Overstromingen. Voor de nationale component zijn de Basisvereisten Interdepartementale Crisisbeheersing gekozen.

Overheden hebben het gewenste peil in de voorbereiding op een (dreigende) overstroming bereikt als de volgende facetten zijn ingevuld.

- ♦ De vereiste kennis van het effect van de (dreigende) overstroming is aanwezig;
- ♦ Het is duidelijk op welke overstromingen overheden zich moeten voorbereiden;
- ♦ De effecten die als gevolg van de overstromingen in de eigen regio kunnen optreden zijn in beeld gebracht;
- ♦ Het is bekend welke (eigen) capaciteit nodig is om de effecten te bestrijden;
- ♦ Het is bekend wat er moet gebeuren, de handelingsperspectieven zijn beschreven.

Naast deze vijf punten moet de bestuurlijke en professionele structuur (multi- en monodisciplinair) voor het effectgebied van de overstroming zijn vastgesteld. Veiligheidsregio's moeten ook een eigen rampenplan hebben dat in afstemming met de gemeenten in de regio is vastgesteld. Deze plannen moeten aan een aantal eisen voldoen. De plannen moeten beschikbaar zijn en getoetst zijn aan de hand van werkingscriteria. Bovendien moeten ze realistisch zijn en aansluiten op de bovenregionale organisatie en de landelijke preparatie en respons.

Een goede voorbereiding moet er uiteindelijk toe leiden dat regio's zelf, met de eigen structuur de (te verwachten) gevolgen van de overstroming effectief kunnen bestrijden. Hiervoor is het noodzakelijk dat in de plannen is vastgelegd wie de leiding en coördinatie voor de gevolgbestrijding op zich neemt. Net zo belangrijk is het informatiemanagement. Dit moet werken volgens beschreven prestaties en worden beoefend. Het gaat hierbij om alle vormen van informatiemanagement dus ook om het samenspel tussen de algemene kolom en waterkolom.

3.2.2 Verschillende uitgangssituaties

Bij aanvang van haar werkzaamheden constateerde de TMO dat de veiligheidsregio's in verschillende stadia van planontwikkeling waren. De TMO heeft er daarom rekening mee gehouden dat het bereikte peil eind 2008 per regio verschillend kan zijn. Tijdens de afsluitende oefening Waterproef is, deels door een zelftoets, vastgesteld hoe ver alle betrokken partijen (nationaal, veiligheidsregio's en waterbeheerders) in de afgelopen twee jaar met hun voorbereidingen zijn gekomen. Het bereikte peil geeft daarbij een indicatie van alles wat is bereikt. Maar ook wat er nog moet worden gedaan om het gewenste peil daadwerkelijk te bereiken.

5 Opgesteld door het Landelijk Beraad Crisisbeheersing (LCB)

3.2.3 Vooronderzoek naar de organisatorische voorbereiding op overstromingen

De TMO heeft zich tijdens bezoeken aan de regio's een beeld gevormd over de stand van zaken van de organisatorische voorbereiding op overstromingen. De belangrijkste constatering waren:

- ◆ Er was niet of nauwelijks sprake van een structurele voorbereiding op overstromingen. Mede daarom ontbrak het aan operationele strategieën;
- ◆ Als er twee jaar geleden een EDO zou hebben plaatsgevonden, zou er grotendeels sprake zijn geweest van "geïmproviseerde coördinatie";
- ◆ Gezien deze status, in vergelijking tot het eind 2008 te bereiken peil, waren structurende maatregelen nodig om nu een situatie van "gecoördineerde improvisatie" te bereiken;
- ◆ Om met succes een reële oefening te houden moesten deze structurende maatregelen in een parallel traject met de ontwikkeling van de oefening worden opgezet.

Planvorming

Op basis van de analyse van de bestaande situatie heeft de TMO gekozen voor een tweesporenbeleid. Dit is gefaseerd in de tijd uitgevoerd om de overheden op het gewenste peil te brengen. Het ene spoor bestaat uit de ontwikkeling van de planvorming nationaal en regionaal, het andere spoor betreft de inrichting van de oefening. Voor de planvorming is een systematiek ontwikkeld om vanuit de dreiging van het water en de potentiële effecten ervan de handelingsperspectieven af te leiden en om te zetten in concrete besluitvorming en acties. Dit geldt zowel voor de 'koude' (preparatie) als de 'warme' fase (dreiging + respons). De uitvoering van deze systematiek heeft vorm gekregen in zogeheten 'Driedaagsen' met de veiligheidsregio's. Nationaal heeft een eigen traject ontwikkeld.

Driedaagsen

In de periode van december 2007 t/m juni 2008 heeft de TMO veel tijd geïnvesteerd om met het instrument Driedaagsen binnen de veiligheidsregio's de planvorming voor overstromingen op gang te brengen. Dit bleek nodig, omdat binnen de veiligheidsregio's de condities ontbraken om in korte tijd tot een effectieve planvorming te komen. Alle betrokkenen uit een regio volgden drie dagen achtereenvolgend een intensief traject, met als resultaat kernplannen voor overstromingen voor de eigen regio. Deze plannen zijn per regio verder uitgewerkt en vormden de basis voor opleiding, teamvorming, training en oefening. In bijlage van het deelrapport Planvorming zijn de belangrijkste bevindingen van de driedaagsecyclus weergegeven.

Structuur besluitvorming

De besluitvormingsstructuur van de regio's vertoont een specifiek herkenbaar patroon:

- ◆ Op D-6/D-5⁶ opschalen op GRIP 4⁷ en het formeren van de crisisplanningsstaf;

6 D-5 is de aanduiding van de 5e dag voor het moment van de vermoedelijke overstroming

7 Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure (GRIP)

- ♦ Op D-5/D-4 worden de eerste evacuatiebeslissingen genomen; dit herhaalt zich op D-3 en D-2;
- ♦ De niet-zelfredzame mensen worden zo vroeg mogelijk in veiligheid gebracht (capaciteitsvraagstuk) ook buiten de regio;
- ♦ Een 'Stay Put'-policy in de relevante zones, anders dan door het water opgelegd, heeft maar een zeer tijdelijk karakter en wordt als het enigszins kan vermeden. Het getroffen gebied zal waarschijnlijk lange tijd overstroomd blijven, dit heeft operationele en logistieke consequenties (redden en bevoorraden). Een lang verblijf is daarom een ongewenste oplossing. Korte opvang binnen de regio in droge gebieden is wel een optie;
- ♦ Bij het kustscenario is naar verwachting een volledige (vroegtijdige) evacuatie moeilijk uit te voeren, gezien het aantal getroffen en een niet te reguleren verkeersintensiteit.

De driedaagse-sessies met de regio's hebben geresulteerd in kernplannen voor overstromingen voor de eigen regio. Deze plannen zijn per regio verder uitgewerkt en vormden de basis voor opleiding, teamvorming, training en de landelijke oefening Waterproef.

De regioplannen dienen verder uitgewerkt te worden en moeten zich meer richten op mogelijke operationele strategieën in samenhang met de kwantitatieve hulpbehoefte (capaciteitenplanning). De gevolgen van (gedeeltelijke) evacuaties moeten verder worden uitgewerkt en geoperationaliseerd. Het beperken van keteneffecten in de nafase is daarbij een belangrijk aspect. Ook de noodzakelijke interregionale afstemming vereist veel aandacht. Een grotere standaardisatie is noodzakelijk vooral om de samenwerking nationaal en regionaal te bevorderen en de communicatie over de plannen te verbeteren.

De nationale planvorming moet verder worden geoperationaliseerd in strategische concepten voor op nationaal niveau te nemen of in gang te zetten maatregelen⁸. Het deelrapport Planvorming bevat suggesties om de huidige planvorming af te ronden. Het is aan te bevelen om een centrale rol te geven aan een masterplan (een verbreding van het huidige crisisplan), waarin het landelijk operationeel plan evacuatie met de regionale plannen is afgestemd. De regio's dienen overigens voldoende vrijheidsgraden te behouden voor die aspecten, die de kern van het landelijke plan niet raken, maar wel een regionale oplossing vereisen. Het landelijke plan moet worden gecompleteerd met maatregelen, die de gevolgen van grootschalige overstromingen kunnen beperken.

3.2.4 Ondersteuningsbijeekkomsten

Om bij planvormers meer begrip te realiseren en eenheid van werken te stimuleren, heeft de TMO een aantal bijeekkomsten en evenementen georganiseerd.

8 Het betreft strategische concepten bij (dreigende) overstromingen voor o.a.: het omgaan met vitale infrastructuur; locaties, opvang en verzorging van grote aantallen evacués; het evacueren van niet-zelfredzamen; het evacueren van grote aantallen gedetineerden; het evacueren van bedrijfsmatig gehouden vee en dieren; het omgaan met cultuurschatten; het omgaan met (dreigende) milieuvontreiniging; internationale hulpverlening; continuïteit in de financiële dienstverlening; etc.

In augustus 2007 startte het oefenprogramma met een bewustwordingsbijeenkomst. De basisscenario's en het concept van de oefening werden gepresenteerd; de uitkomsten van de TMO-analyse van de startsituatie van de regio's werd in workshops bevestigd. Hier is ook het idee van de driedaagse ontwikkeld.

In april 2008 is ter afsluiting van de driedaagsenreeks voor de veiligheidsregio's het *Symposium van de driedaagse* gehouden. De Decentrale Operationele Teams (DOT) van veiligheidsregio Haaglanden werden hier voor het eerst gepresenteerd. De Staf Grootschalige Evacuatie (SGE) van defensie gaf een beeld van de ervaringen bij de oefening CIVIL-RHINO. Hierbij werd de staf ingezet onder de directe leiding van de Chef Kabinet van de provincie Noord-Brabant. Tot slot zijn de uitkomsten van de capaciteitanalyse gecommuniceerd.

In juni 2008 is het symposium interregionale samenwerking gehouden om de aansluiting tussen de regio's en nationaal te bevorderen. Hierbij passeerden veel onderwerpen de revue: de resultaten van de driedaagsen, de decentrale operationele teams, FLIWAS, de rol van het LOCC, de capaciteitenplanning en de landelijke evacuatiemodule.

In augustus 2008 zijn workshops georganiseerd om de leerpunten van de door de veiligheidsregio Gelderland gehouden grensoverschrijdende oefening VIKING II te delen met de oefenpartners in Waterproef.

In september/oktober 2008 zette het TMO programmabureau het “koppelvlakprogramma” op. Voor een gestuurde samenwerking tussen de regio’s en nationaal was de ontwikkeling van het koppelvlak nodig. Dit koppelvlak regelt een gestructureerde informatie-uitwisseling. Met het programma werden alle deelnemende regio’s en nationaal nader met elkaar in contact gebracht. Dit bleek noodzakelijk, omdat de deelnemende partijen vrijwel onafhankelijk van elkaar met de voorbereiding en de uitvoering van hun plannen tijdens de oefening Waterproef bezig waren. De koppelvlakbijeenkomsten waren een eerste stap naar meer en betere samenwerking tussen nationaal en de veiligheidsregio’s. Een vervolg is gewenst omdat de nationale en regionale planvorming nog onvoldoende op elkaar aansluiten. Een goede basis hiervoor is het operationele besluitvormingsproces bij overstromingen, zoals beschreven in het deelrapport Planvorming.

3.2.5 Waterproef

De eerste volle week van november vond de landelijke oefening Waterproef plaats. Verspreid over vijf dagen werd bekeken waar de regio’s en rijk staan bij hun voorbereidingen op een Ergst Denkbare Overstroming. De resultaten van de oefening geven aanleiding om de rampenplannen aan te scherpen en waar nodig aan te vullen. Naast het beoefenen van de plannen is met Waterproef ook de samenwerking tussen de algemene en waterkolom in de praktijk bekeken en zijn informatiesystemen FLIWAS en CEDRIC op hun praktische waarde getoetst. Er werd een pilot uitgevoerd met twee nieuwe operationele teams, de Landelijk Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) en de Landelijke Operationele Staf (LOS).

Op de eerste dag, 3 november, stond in de deeloefening 'Watergolf' een overstroming van de kustregio's centraal. Naast nationaal oefenden de veiligheidsregio's Zeeland, Rotterdam Rijnmond, Haaglanden, Hollands Midden, Zaanstreek Waterland, Noord-Holland noord en Fryslan mee. Ook namen de in deze regio's opererende waterschappen, provincies en diensten van Rijkswaterstaat deel.

De deeloefening 'Waterloop', op dinsdag 4 november, stond in het teken van rivieroverstromingen. De veiligheidsregio's Zuid-Limburg, Noord- en Midden-Limburg, Zuidoost-Brabant, Brabant noord, Midden- en West-Brabant en Zuid-Holland zuid deden mee aan de oefening aangevuld met waterschappen, provincies en de diensten van Rijkswaterstaat. Nationaal werd vertegenwoordigd in de responscel.

Op woensdag 5 november liep in de deeloefening 'Waterbassin' de Flevopolder vol. De veiligheidsregio Flevoland, Waterschap Zuiderzeeland en de nationale spelers oefenden deze dag op de gevolgen van een acute overstroming in die regio.

De deeloefening 'Waterdamp', 6 november, was de vierde oefendag. Op deze themadag werd met een symposium en een dilemmasessie het thema Nafase onder de loep genomen. Veiligheidsregio's Groningen en Twente waren verantwoordelijke voor de invulling.

De oefenweek werd afgesloten met 'Waterschout'. Op vrijdag 7 november vonden in de veiligheidsregio's Gooi- en Vechtstreek, Utrecht en Gelderland Midden oefeningen rond het thema risico- en crisiscommunicatie plaats. Op het Nijkerkernauw werd een grootschalige reddingsdemonstratie verzorgd door hulpverleningsdienst Gelderland Midden, Politie Gelderland Midden, gemeente Nijkerk, ministerie van Defensie het Rode en Oranje kruis, ANWB Medical Air Assistance, Reddingsbrigade Nederland, de zendamateurs van stichting Dares, figuranten en Lotusslachtoffers. De reddingsdemonstratie was het meest zichtbare deel van de oefenweek en trok veel aandacht van de nationale en internationale media. Zo is het onderwerp overstromingen via de media onder de aandacht van het algemene publiek gebracht.

In de hoofdstukken Resultaten en aanbevelingen wordt gerefereerd aan de First Impression. Dit is als deelrapport bijgevoegd.

3.3 Rol van de waterbeheerders in de veiligheidsregio

Het versterken van de rol van de waterbeheerder in de veiligheidskolom was één van de doelstellingen van TMO. In alle fasen van een (dreigende) overstromingsramp moeten regionale en landelijke waterbeheerders een stevige verbinding hebben met de algemene kolom. In de rampen- en crisisstructuur was echter niet voorzien in een dergelijke prominente positie van de waterkolom. Waterbeheerders konden formeel alleen

worden uitgenodigd als adviseur. Overigens bleek dat in een aantal regio's het waterschap als waterbeheerder al een vaste (advies-)plek had in de crisisorganisatie. De regionale diensten van RWS bleken over het algemeen veel minder bekend bij de veiligheidsregio. In deze paragraaf wordt duidelijk hoe de TMO heeft bijgedragen aan betere afstemming tussen waterbeheerders onderling en tussen de waterkolom en de algemene bestuurlijke kolom.

3.3.1 Informatie en communicatie

Om adequaat te kunnen handelen bij een (dreigende) ramp (of tijdens de oefening Waterproef) moeten crisismanagers snel over een compleet beeld van de situatie kunnen beschikken. Daarnaast moeten alle betrokken partijen elkaar snel weten te vinden en relevante informatie kunnen uitwisselen. Bij de start van de taskforce is ervaren dat het – dreigende - 'waterbeeld' vaak te laat door de waterkolom aan de algemene bestuurlijke kolom ter beschikking werd gesteld. In de diverse crisisdraaiboeken is dit nu verbeterd.

Voor de waterkolom geldt dat het gebruik van verschillende informatie- en communicatiesystemen de voortgang belemmert. Daarom is afgesproken dat voor waterinformatie het model FLIWAS (Flood Information and Warning System) wordt ingezet. Dit systeem vervangt het bestaande HIS (Hoogwaterinformatiesysteem). De oplevering van FLIWAS is echter vertraagd door technische problemen en onduidelijkheid in keuzes. In de landelijke oefening Waterproef is met een lichte versie van FLIWAS gewerkt.

Waterschappen hebben wel toegang tot het noodnet en in principe niet tot de (vaste, respectievelijk mobiele) communicatiesystemen, die door de hulpdiensten ('aangewezen gebruikers') worden gebruikt (C2000). Indien regionaal aangewezen gebruikers van C2000 van mening zijn, dat de waterschappen hen kunnen ondersteunen bij de uitoefening van hun openbare orde en veiligheidstaken, dan kunnen die aangewezen gebruikers – onder strikt omschreven voorwaarden – hiervoor een aanvraag bij BZK indienen.

3.3.2 Samenwerking tussen waterbeheerders en de veiligheidsregio's

Om de betrokken partijen bewust te maken van de bijzondere positie van de waterbeheerders en van de noodzaak om constructieve werkafspraken te maken heeft de TMO een aantal initiatieven genomen.

Ten eerste gaf de TMO het boekje 'Samen op de Bres' uit waarin de rol van de waterkolom letterlijk naast de rol van de algemene kolom werd gezet. Het boekje bleek in een grote behoefte te voorzien. De eerste oplage van 3.500 stuks was in korte tijd 'uitverkocht'.

De driedaagse planvormingssessies bleken voor veel waterbeheerders een prima gelegenheid om hun kennis en kracht te laten zien. Vooral waterschappen hebben deze mogelijkheid goed benut. Zij hebben zeer kundig het waterbeeld neergezet en vragen van de algemene kolom kunnen beantwoorden. Het bleek een prima basis voor het maken van samenwerkingsafspraken.

3.3.3 Convenanten

De incidentele samenwerking tussen Waterschap en Veiligheidsregio is verbreed en gestructureerd. Elk waterschap heeft afspraken gemaakt met de veiligheidsregio over informatieverstrekking, bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordiging, opleiden en oefenen. Waar sprake is van meerdere waterschappen in één veiligheidsregio zijn deze afspraken vastgelegd in een convenant. Een aantal waterschappen heeft, naar analogie van de samenwerking tussen Defensie en veiligheidsregio, een vaste vertegenwoordiger in de veiligheidsregio.

De regionale diensten van Rijkswaterstaat (RWS) hebben afspraken met de veiligheidsregio's vastgelegd in een conceptconvenant. Er zijn geen afspraken gemaakt tussen waterschappen en regionale diensten RWS. De inhoud van de afzonderlijke convenanten met de veiligheidsregio's is echter grotendeels vergelijkbaar en daarmee ook de werkwijze.

De provinciale organisatie heeft meerdere rollen op het terrein van water en crisisbeheersing: De CdK is coördinerend rijksheer, het college is toezichthouder op de waterschappen en de provincie heeft soms de rol van medewaterbeheerder. Deze complexe rolverhouding en de ontwikkeling in de Wet op de Veiligheidsregio's draagt bij aan een divers beeld. Een aantal provincies heeft zich actief getoond in de oefenweek en de voorbereiding daarop, andere zoeken naar de goede rol. Er is bij de provincies geen sluitend beeld. TMO heeft op verzoek van IPO de situatie van de verschillende provincies in beeld gebracht.

Samenwerking waterbeheerders onderling

De TMO heeft ook de samenwerking tussen waterbeheerders onderling gestimuleerd. Zo kwamen de Dijkgraven van de waterschappen en de Hoofdingenieur-Directeuren van RWS samen om samenwerking bij overstromingen af te stemmen. Deze bijeenkomst is als zeer nuttig ervaren en krijgt een vervolg.

In 2008 zijn op initiatief van TMO twee bijeenkomsten voor de crisis- en calamiteitencoördinatoren van de waterschappen en Rijkswaterstaat georganiseerd. Daar zijn samenwerkingsmodellen, toe te passen instrumenten e.d. besproken. Een actief netwerk is daar mede het gevolg van. TMO heeft de organisatie van deze bijeenkomsten overgelaten aan de Unie van Waterschappen (UvW) en Departementaal Coördinatiecentrum Verkeer en Waterstaat (DCC-VenW), waardoor de voortgang hiervan geborgd is.

3.4 Risico- en Crisiscommunicatie

3.4.1 Inleiding

De TMO heeft risico- en crisiscommunicatie nadrukkelijk opgepakt met als doel bestuurders, professionals, burgers en het bedrijfsleven bewust te maken van de overstromingsrisico's in Nederland en aan hen handelingsperspectieven aan te reiken zodat ze zich kunnen voorbereiden. Daarnaast heeft de TMO bestuurders en communicatieprofessionals

gestimuleerd en gemotiveerd om met effectieve crisiscommunicatiestrategieën voor overstromingen te werken. In deze paragraaf komen per thema de doelstellingen, de aanpak en de waargenomen knelpunten aan bod.

De TMO heeft vanaf de start van haar werkzaamheden aangegeven, dat het bij zowel de risico- als de crisiscommunicatie blijft gaan om het verkrijgen en het behouden van het vertrouwen van burgers en bedrijfsleven. Bestuurders en professionals hebben een hoofdrol in het realiseren van de deze doelstellingen. Risico- en crisiscommunicatie staan niet op zichzelf maar maken geïntegreerd deel uit van de planvorming voor overstromingen.

Bij de aanpak van de TMO stond het samenbrengen van de juiste spelers en de zorg voor een heldere regie en verdeling van verantwoordelijkheden voorop. Er is gebruik gemaakt van bestaand materiaal en de nieuwste kennis en inzichten. Alle informatie is vervolgens specifiek toegesneden op de gevolgen van een (dreigende) overstroming. De aanpak richtte zich verder op het maken van checklists en oefenen. Dit heeft er toe geleid, dat intensief is samengewerkt met het Expertisecentrum Risico- en Crisiscommunicatie van het Ministerie van BZK en met het projectteam Waterbewustzijn van het Ministerie van VenW. Er is aansluiting gezocht met de landelijke campagne Denk Vooruit (Risicocommunicatie), de ontwikkeling en distributie van (overstromings-)risicokaarten (provincies) en de watermonitor. Ook is een direct contact onderhouden met de communicatieprofessionals van de veiligheidsregio's en de waterschappen.

3.4.2 Aanpak risicocommunicatie

De TMO heeft bewust afgezien van een conceptueel stuk over de strategie voor risicocommunicatie over overstromingen, maar ingezet op een uitvoeringsstrategie. De taskforce koos er voor om het thema in de meest praktische zin op de kaart te zetten bij bestuurders en professionals.

Alle doelgroepen moesten eerst weten wat er kan gebeuren als hun regio overstroomt en hoe zij in geval van een (dreigende) overstroming informatie kunnen krijgen. Vervolgens moesten ze weten wat ze zelf kunnen doen (en ze moeten dit ook willen en kunnen) en wat de overheden doen. Deze uitgangspunten vormden de basis van de uitvoeringsstrategie.

3.4.3 Doelstellingen risicocommunicatie per doelgroep

De TMO heeft zich ingezet om eind 2008 te bereiken, dat:

- ◆ Bestuurders in de EDO-gebieden zijn doordrongen van de noodzaak om over risico's bij overstromingen te communiceren en daar naar te handelen;
- ◆ Alle veiligheidsregio's eind 2008 een risicocommunicatieplan over overstromingen hebben opgesteld;
- ◆ Inwoners van de EDO-gebieden op de hoogte zijn van de risico's van een overstroming, weten wat ze bij de dreiging van een overstromingsramp moeten doen en daarvoor maatregelen willen nemen;
- ◆ Bedrijven in de EDO-gebieden op de hoogte zijn van de risico's van een overstroming, weten wat ze bij de dreiging van een overstromingsramp moeten doen en daarvoor de noodzakelijke maatregelen willen nemen. Maar ook dat zij weten wat zij kunnen bijdragen aan de maatschappij gegeven de karakteristieken van hun bedrijf of bedrijfslocatie.

3.4.4 Uitgevoerde activiteiten en geproduceerde middelen

Bestuurders

De TMO-leden en leden van het programmabureau hebben in 2008 de besturen van de veiligheidsregio's bezocht om het thema risicocommunicatie over overstromingen op de kaart te zetten. Deze gesprekken zijn doorgaans uiterst constructief verlopen.

Professionals

Voor professionals zijn workshops risicocommunicatie georganiseerd. Niet alleen door de TMO, ook door veiligheidsregio's zelf. Deze bijeenkomsten werden als zeer nuttig ervaren, vooral om kennis en ervaringen uit te wisselen. De TMO heeft factsheets per veiligheidsregio's vervaardigd en onder de veiligheidsregio's verspreid. Hierdoor ontstond een beter inzicht in de mogelijke consequenties van overstromingen. Via de tijdelijke bijdrageregeling (TBVMO) is een aantal projecten opgestart om meer inhoud te geven aan de risicocommunicatie over overstromingen. Tot slot presenteerden wij op het afsluitende TMO-symposium in 2009 de publicatie '*Bouwstenen voor effectieve risicocommunicatie over overstromingen*'.

Bedrijfsleven

Mede door het werk van de TMO en inspanningen van brancheorganisaties als VNO-NCW en MKB-Nederland is het bedrijfsleven zich enigszins bewust van de mogelijke (economische) gevolgen van een overstroming. Het risicobesef groeit, maar heeft nog niet op brede schaal geleid tot voorbereidingen en/of preventie bij de bedrijven zelf. Het is noodzakelijk om nu samen met ondernemers de (on)mogelijkheden tot handelen en hulpverlening bij grote overstromingen in kaart te brengen en waar mogelijk werkafspraken te maken.

Burgers

De taskforce communiceerde niet zelf met burgers. Zij werkte wel actief mee aan initiatieven, zoals www.risicokaart.nl en Denk Vooruit. De risicokaarten brengen informatie over risico's in de directe woon-, leef- en werksituatie van de inwoners. Toch is nog een extra en gecoördineerde inspanning van rijk, provincies en gemeenten nodig om een basis te leggen voor handelingsperspectieven, die de burger in staat moeten stellen zichzelf maximaal te kunnen redden of de negatieve gevolgen van een overstroming te verminderen.

In lijn met de doelstellingen van het kabinet wordt risicocommunicatie over (dreigende) overstromingen ook na de TMO voortgezet. Diverse veiligheidsregio's en gemeenten hebben daar een speerpunt van gemaakt. Een mooi voorbeeld van geslaagde risicocommunicatie over overstromingen is de *dijkdoorbraakbrief* die de burgemeester van Capelle aan den IJssel haar inwoners stuurde. Daarin waarschuwde zij dat bij een overstroming het water in extreme gevallen binnen vijf uur een hoogte van drie meter boven het straatniveau kan bereiken. Er was totaal geen paniecreactie. De inwoners stelden de informatie juist op prijs.

Burgers hebben maar beperkt aan de oefening Waterproef deelgenomen, ook de publiciteit was minder op hen gericht. Desondanks zijn veel burgers ervan op de hoogte dat het voorbereiden op overstromingen in Nederland een thema is. Op de laatste dag van de oefening Waterproef organiseerde de TMO een multidisciplinaire reddingsdemonstratie o.a. om risicobewustzijn van de burgers te versterken.

Uit onderzoek van de Universiteit Twente (Baan et al. 2008) blijkt dat veel mensen wel het nut inzien van het nemen van voorbereidingen op een overstroming. Het daadwerkelijk overgaan tot proactief voorbereiden lijkt echter een brug te ver. Om daadwerkelijk gedragsverandering bij het publiek te bewerkstelligen kan het helpen om de drempel om maatregelen te nemen zo veel mogelijk te verlagen. Bijvoorbeeld als supermarkten of bouwmarkten kant en klare noodpakketten zouden aanbieden.

3.4.5 Waargenomen knelpunten

- ♦ Het draagvlak voor risicocommunicatie over een (dreigende overstroming) is nog onvoldoende. Nog steeds zijn er aanhangers van het idee dat mensen niet onnodig bang moeten worden gemaakt. Uit onderzoek blijkt echter dat dit geheel niet aan de orde is: burgers willen juist correct en zakelijk door hun gemeente worden geïnformeerd. Verder was er in bepaalde regio's zorg over negatieve effecten op het (internationale) investeringsklimaat.

- ♦ Ook de communicatie met niet-Nederlands sprekenden moet worden verbeterd. In Nederland verblijven veel mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn. Het is van groot belang dat veiligheidsregio's en gemeenten daar in hun risicocommunicatieplannen rekening mee houden. Bijvoorbeeld door te werken met plaatjes/symbolen en het inschakelen van intermediairs.
- ♦ Tot slot stelt de TMO vast, dat op dit moment veel veiligheidsregio's in vergelijking tot het nationale en gemeentelijke niveau te maken hebben met een ontoereikende communicatiecapaciteit.

3.4.6 Aanpak crisiscommunicatie

Crisiscommunicatie vindt plaats in de 'warme fase', dus vlak voor, tijdens en na een overstroming (respons en nazorgfase). In crisiscommunicatie bij overstromingen ligt de nadruk op handelen, zowel direct voor, tijdens en na de crisis. Een voorbeeld van crisiscommunicatie is het daadwerkelijk oproepen van mensen in bepaalde post-codegebieden om hun huis te verlaten en via een evacuatie-route naar een opvanglocatie te gaan.

Een effectieve strategie voor crisiscommunicatie bij overstromingen moet wel sporen met de voorafgaande strategie voor de risicocommunicatie. Er moet een goede interactie zijn tussen deze strategieën. Crisiscommunicatie tijdens een overstroming verschilt van crisiscommunicatie over andere ramptypen door de doorgaans verstreckende gevolgen. Immers als mensen moeten evacueren vanwege een ernstige overstroming zullen zij voor langere tijd (misschien wel voor jaren) huis en haard moeten verlaten.

Bij de start van de TMO waren er in alle regio's crisiscommunicatieplannen voor diverse ramptypen. Wat in de plannen ontbrak, was specifieke aandacht voor de bijzondere problematiek van het ramptype overstroming. Wel kon worden beschikt over een deelplan crisiscommunicatie opgenomen in het Nationaal Crisisplan Hoogwater en Overstromingen. Deze is met handleiding verspreid in de regio's. Een specifiek aandachtspunt dat in de plannen moet worden opgelost, is het zeker stellen van de continuïteit van communicatie bij stroomuitval tijdens een overstroming.

De TMO heeft voor het onderwerp crisiscommunicatie gekozen voor een strategie waarbij bestuurders en professionals concrete handvatten en checklists werden geboden, om hen zo in staat te stellen in de crisiscommunicatieplannen voor hun regio het aspect overstromingen verder uit te werken. Daarbij werd aangesloten op al het goede dat de afgelopen jaren op dit gebied is ontwikkeld.

3.4.7 Doelstellingen crisiscommunicatie per doelgroep

De TMO heeft zich ingezet om eind 2008 te bereiken dat:

- ♦ Professionals en bestuurders van veiligheidsregio's, gemeenten en waterschappen in EDO-gebieden een crisiscommunicatieplan voor overstromingen hebben opgesteld. Zij weten welke communicatiemiddelen kunnen uitvallen tijdens een overstroming en hebben de beschikking over andere communicatiemiddelen om burgers en bedrijven (en professionals en bestuurders van niet-getroffen gebieden) te bereiken;
- ♦ Burgers in EDO-gebieden weten waar zij de informatie moeten halen als er een overstromingsramp dreigt, welke communicatiemiddelen kunnen uitvallen tijdens een overstroming en welke communicatiemiddelen de overheid dan inzet om hen te informeren;
- ♦ Bedrijven in de EDO-gebieden hebben een crisiscommunicatieplan voor overstromingen opgesteld.

3.4.8 Uitgevoerde activiteiten en geproduceerde middelen

Bestuurders en professionals

De TMO en de regio's hebben workshops crisiscommunicatie voor professionals georganiseerd. Deze werden door alle partijen als zeer nuttig ervaren. Professionals van verschillende regio's kwamen bij elkaar om zich met deze regio-overstijgende problematiek bezig te houden. Daarnaast bracht de TMO een '*Leidraad Voorlichting bij evacuaties in hoogwatersituaties en bij overstromingen*' uit. Deze biedt samen met het landelijk draaiboek communicatie van het nationaal crisisplan van het NCC (Nationaal Crisis Centrum) een goede basis voor regio's, gemeenten en waterschappen om hun eigen crisiscommunicatieplannen voor een overstroming op te stellen. De leidraad bevat handige checklists met essentiële punten bij crisiscommunicatie over overstromingen.

Tijdens de oefenweek heeft de TMO een format gepresenteerd voor een evacuatiekaart die bestuurders kunnen gebruiken om hun burgers te informeren voorafgaand en tijdens een overstromingsramp in hun regio.

Burgers

De TMO heeft meegewerkt aan het actualiseren en uitbreiden van de informatie op www.crisis.nl over het ramp-type overstroming.

Bedrijven

In de richting van het bedrijfsleven heeft de TMO nog maar zeer beperkt acties ondernomen. Wel hebben enkele bedrijven, zowel op regionaal als op nationaal niveau aan de oefening Waterproef deelgenomen.

3.4.9 Waargenomen knelpunten

- ♦ De beschikbaarheid van voldoende capaciteit (kwalitatief en kwantitatief) bij veiligheidsregio's baart zorgen. Tijdens de oefening Waterproef was in de besluitvorming op alle niveaus veel aandacht voor (crisis)communicatie, maar de effectiviteit ervan bleef achter;
- ♦ Uit het ingezette burgerpanel bleek, dat de verstrekte informatie als verwarrend werd ervaren;
- ♦ Ook bleek het lastig om media(analyses) een rol te laten spelen in de besluitvorming.

3.5 Kennisnetwerk en expertiseteams

3.5.1 Inleiding

De doelstelling Expertiseteams van de TMO is direct afkomstig van het Kabinetsstandpunt Rampenbeheersing Overstromingen: "Voor een goede rampenbeheersing is het noodzakelijk om voldoende kennis en expertise op te bouwen en vervolgens te borgen bij de professionals die optreden in geval van een dreigende overstroming. Het kabinet zal daarom het initiatief nemen tot een landelijk kennisnetwerk voor rampenbeheersing bij overstromingen. Hier kunnen professionals op dit gebied elkaar treffen en kennis en ervaringen uitwisselen. Bovendien zal een vorm worden gezocht waarin op landelijke schaal kennis wordt vastgelegd die in geval van nood ook snel beschikbaar kan worden gesteld. Om het kennisnetwerk te voeden worden buitenlandse ervaringen en inzichten verzameld en ingebracht, zoals na de orkaan Katrina. Internationale uitwisseling van medewerkers van hulpverleningsorganisaties kan eraan bijdragen dat kennis en ervaring uit eerste hand wordt opgedaan." De TMO heeft dit kabinetsstandpunt langs drie sporen ingevuld. Naast de oprichting van Expertiseteams Overstromingen heeft TMO een kennisnetwerk en een kennisbank opgezet. Deze activiteiten worden ondersteund door de website van de TMO, www.platformoverstromingen.nl.

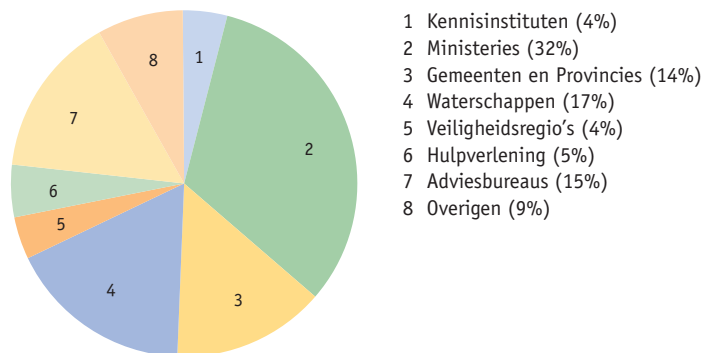
3.5.2 Resultaten

Kennisnetwerk Overstromingen

Voor het opbouwen van het kennisnetwerk zijn via de website www.platformoverstromingen.nl experts opgeroepen zich aan te melden. In de zomer van 2007 vond de startbijeenkomst plaats. Met de aanwezige experts werden de meest relevante kennisvragen in kaart gebracht en per thema geordend. Deze vragen werden in fora op de website voorgelegd aan de ca. 500 aangemelde experts. Vervolgens werden acht themagroepen gevormd waarvoor circa 300 experts zich hebben aangemeld. Inmiddels hebben zich meer dan 1000 experts aangesloten bij dit netwerk. De achtergronden van de deelnemers zijn divers, zoals onderstaand diagram laat zien, met een zwaartepunt in de waterkolom. Voor het netwerk zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd en werden maandelijkse nieuwsbrieven verstuurd.

Om een abrupt einde van informatie over de TMO via de website www.platformoverstromingen.nl te voorkomen, blijft deze beschikbaar tot 1 april 2009.

Figuur 3. Deelnemers Kennisnetwerk naar achtergrond

Het succes van het kennisnetwerk is sterk afhankelijk van de inbreng en enthousiasme van 'vrijwilligers'. De belangstelling voor een Kennisnetwerk over Overstromingen is groot. Het aantal mensen dat zich aanmeldt neemt nog steeds toe. Zonder verdere stimulering moet echter gevreesd worden voor een 'slapend platform'. Om de belangstelling na de TMO een vervolg te geven, wordt aanbevolen de deelnemers aan een bestaand expertisenetwerk te koppelen.

3.5.3 Kennisbank overstromingen

Deelnemers aan het kennisnetwerk hebben via de website www.platformoverstromingen.nl toegang tot de kennisbank. De kennisbank is gevuld door experts en bevat een overstromingslexicon, planvormingdocumenten en een rubriek veelgestelde vragen. Verder biedt de site de mogelijkheid om overstromingsscenario's te raadplegen en zijn links naar organisaties op het gebied van technische expertise en bestuurlijke expertise opgenomen. Voor achtergrondinformatie is de watersnoodhistorie beschikbaar en zijn publicaties te raadplegen. De inrichting van de kennisbank is gebaseerd op behoeften en zienswijzen die in interviews met bestuurders en professionals én in relevante beleidsstukken naar voren werden gebracht.

Aanbevolen wordt om de Kennisbank overstromingen voort te zetten. Door de kennisbank regelmatig te actualiseren en aan te vullen krijgen bestuurders en professionals toegang tot veel basisinformatie voor de respons op (dreigende) overstromingen. Inmiddels hebben zowel de Hogeschool Zeeland als VenW DG Water aangeboden de kennisbank over te nemen.

3.5.4 Expertiseteam(s) overstromingen

In de waterwereld bestaat al veel expertise. De vraag is of er een specifiek expertiseteam nodig is voor het thema Waterveiligheid. Na het polsen van diverse instanties zijn de meningen daar verdeeld over. De TMO heeft zich vervolgens gericht op het ontwikkelen van meer bestuurlijke expertise over de TMO-thema's.

Vanuit het kennisnetwerk kwam het advies om alleen over te gaan op expertiseteams voor enkele specifieke thema's: evacuatie, nafase en oefenen. Daarenboven wordt een expertgroep management overstromingen aanbevolen om de integraliteit bij de verbetering van de voorbereidingen op overstromingen te behouden.

Wat betreft de samenstelling van expertiseteams gaven de experts aan, dat eerst duidelijk moet zijn welke specialismen en competenties worden vereist. In 2009 moeten de expertiseteams rond de thema's evacuatie, nafase oefenen en mogelijk de expertgroep management overstromingen vorm krijgen. De complexe situatie rond het management van overstromingen leidt tot de aanbeveling dat in een dergelijke groep, zowel (top)deskundigen uit de waterkolom, als uit de algemene kolom en wellicht uit de ruimtelijke ordening worden opgenomen. De ministeries van VenW en BZK zullen hierbij natuurlijk zijn betrokken.

3.6 Nafase

Het ontwikkelen van een strategie voor nazorg bij overstromingen was één van de opdrachten van de TMO. Een eerste inventarisatie wees al snel uit, dat regio's in de voorbereidingen op een overstroming hun aandacht vooral richten op directe actie bij een overstroming, hoewel een goede voorbereiding op de nafase veel schade en slachtoffers kan voorkomen. De TMO heeft daarom de afgelopen twee jaar een intensief programma gevoerd om regio's van de nafase bewust te maken, de kennis hierover te vergroten en regio's te stimuleren tot strategische planvorming. In deze paragraaf wordt het begrip nafase afgebakend en beschreven met welke processen en elementen regio's rekening moeten houden bij de planvorming.

Op de inhoud van de processen in de nafase gaat het Deelrapport Nafase dieper in. Daarin zijn ook handreikingen voor een nafasestrategie, voor het borgen van (de aandacht voor) de nafase en voor het op te richten expertteam

Nafase opgenomen. Er wordt een “top 5 prioriteiten nafasestrategie” gepresenteerd gebaseerd op de ervaringen die TMO heeft opgedaan. Deze is ook opgenomen in het overzicht van de te borgen aspecten, bijlage 4.

3.6.1 Begripsafbakening en inhoud van de nafase

Het verschil tussen respons en nafase is een kwestie van focus. Waar bij respons de nadruk ligt op het aanpakken van de oorzaak van de calamiteit en het redden van mensen, dieren en goederen, ligt bij de nafase de nadruk op twee samenhangende processen: (i) de zorg voor de getroffen en (ii) het herstel, de wederopbouw en de terugkeer. Herstel en wederopbouw zijn zo bepalend voor de fase na een overstroming dat de TMO de term nafase heeft gekozen als overkoepelende term. De opdracht een nazorgstrategie op te stellen is dan ook gespecificeerd en omgezet in een nafasestrategie.

Belangrijk is het besef dat maatregelen die onnodige schade in de nafase voorkomen en de duur van de nafase kunnen bekorten, zeer vroeg (preventief en proactief) genomen zouden moeten worden. Mede daarom is de nafase bij een overstroming meer dan de fase die volgt op de respons. De nafase bestaat overigens niet en er is ook niet één nafasestrategie. Denken vanuit de nafase onderscheidt korte en lange termijn, maar handelen vindt plaats vanuit de samenhang tussen beide.

3.6.2 Vitale infrastructuur

De TMO heeft aansluiting gezocht bij het Programma Bescherming Vitale Infrastructuur. Op het niveau van de veiligheidsregio's zijn de relaties tussen overheid en vitale sectoren gelegd. Maar er moet nog een oplossing worden gevonden voor de door de landelijke spelers van het bedrijfsleven aangegeven onmogelijkheid met 25 regio's om tafel te moeten zitten. Hun pleidooi voor 'één loket' vraagt nadere uitwerking. In het Deelrapport Nafase wordt een oproep gedaan voor de totstandkoming van een 'broedplaats' voor transdisciplinair onderzoek op het gebied van herstel van grootschalige infrastructurele systemen.

3.6.3 Veerkracht

Veerkracht is in de nazorg al ontdekt als centraal begrip. Door de TMO is de reikwijdte daarvan vergroot door ook aandacht te vragen voor de veerkracht van organisaties en in het bijzonder de hulpverlening tijdens het gehele traject van de Nafase.

3.6.4 Nafase en de voorbereiding op overstromingen

Tot op heden is de nafase nergens goed verankerd. Met diverse regio's is gesproken over het belang van een strategie. Opvangregio's zouden de 'kraamkamers' voor het gestructureerd denken over (aspecten van) de nafase kunnen worden. De regio Twente heeft als eerste regio aangegeven open te staan voor een onderzoek naar het functioneren als opvangregio. Met het Nederlandse Rode Kruis is gesproken over nauwere samenwerking met het LOCC (Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum) op het terrein van opvang en verzorging.

3.6.5 Nafasestrategie

In het deelrapport Nafase staan handreikingen voor een nafasestrategie. Regio's is geadviseerd zich vooral te concentreren op de opstart van de nafase. De schaalvergroting bij overstromingen maakt het nodig te denken vanuit de nationale behoefte. Dit betreft onder andere de zogenaamde *e-nafase*. Deze term heeft betrekking op de processen waar informatiemanagement een cruciale rol vervult. Nu staan zaken als verwantenregistratie, slachtoffervolgsysteem en schaderegistratie nog vaak los van elkaar omdat de informatie nog niet wordt gekoppeld.

3.6.6 De (rol van de) burger

In het denken over de nafase speelt de burger een belangrijke rol. Uit kengetallen van calamiteiten elders in de wereld blijkt dat maar een klein percentage van de geëvacueerden een beroep doet op noodopvang, dat een klein deel na een lange periode van ontwrichting weer terugkeert naar de plaats van herkomst, etc. Deze gegevens hebben geleid tot vragen over de status van burgers na evacuatie, de behoefte en noodzaak voor gemeenten om contact met hun burgers te onderhouden, de speciale zorg voor burgers als hun regio opvangregio is geworden, de veranderde behoeften en cultuur in gebieden na het niet terugkeren van groepen geëvacueerden, etc. Ook is er aandacht gevraagd voor de rol van burgers als begeleiders van niet-zelfredzamen, voor vrijwilligers, voor voorbereiding op evacuatie en opvang op wijkniveau. Met deze vragen komt herstel in een ander daglicht te staan (zeker als we ons realiseren dat de economische bedrijvigheid ook zal zijn veranderd). Het is nuttig deze problematiek verder te verkennen.

3.6.7 Borging van de nafase

De voorbereiding op overstromingen kan landelijk nooit op peil zijn als de nafase daarin geen prominente plaats heeft. Maar omdat het gestructureerde nadenken over de nafase nog zo in de kinderschoenen staat, is het van belang niet alleen beschikbare kennis te borgen, maar vooral de aandacht te borgen, door te zorgen dat de organisatie van het proces van voorbereiding op de nafase op alle fronten inspirerend wordt opgepakt. Het op te richten expertteam nafase kan hierin een rol vervullen. Van belang is in de verdere ontwikkeling van de nafase te kiezen voor een generieke aanpak en daarbij vooral aandacht te besteden aan de ramptypen die gemakkelijk regio-overschrijdende effecten kunnen hebben.

4 Bevindingen verbeterprogramma's voor lopende en nieuwe projecten

Al voordat de TMO actief werd, waren landelijk en door verschillende regio's projecten opgestart rond het thema hoogwater. TMO heeft deze initiatieven gebundeld in het verbeterprogramma en aangevuld met de Tijdelijke Bijdrageregeling Verbetering Management Overstromingen (TBVMO). In deze paragraaf worden beide programma's beschreven.

4.1 Lopende projecten

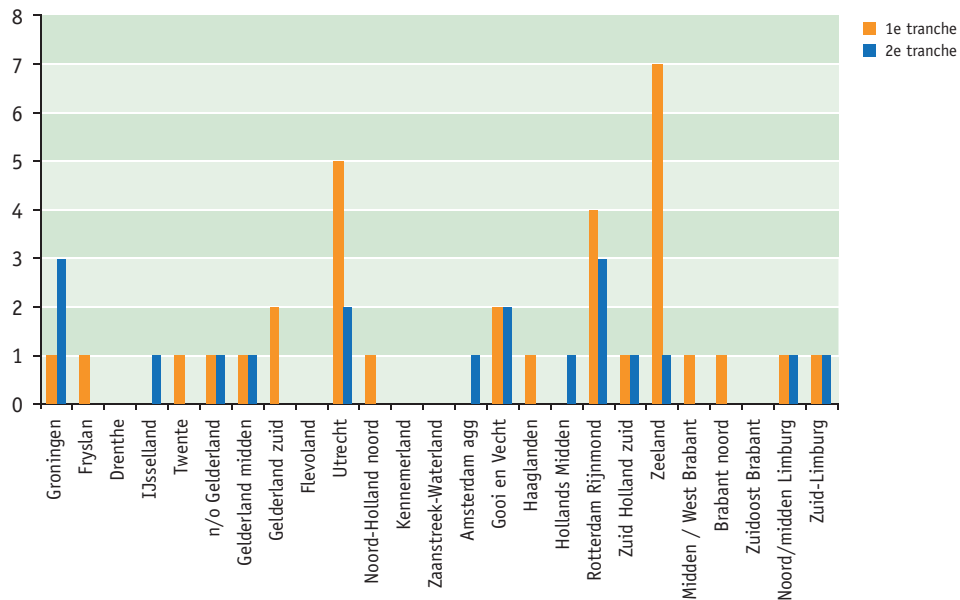
Met het verbeterprogramma heeft de TMO 35 lopende projecten verbonden met haar eigen doelstellingen. Het betrof projecten met een grote diversiteit aan opdrachtgevers (ministeries, lokale overheden, veiligheidsregio's, en onderzoeksinstituten) en een grote diversiteit aan inhoud (onderzoek, organisatie en uitvoering). Medewerkers van het programmabureau hebben de betreffende projectorganisatie bezocht en projecten op relevantie ten aanzien van de TMO-agenda beoordeeld. Ondanks dat organisaties vooraf niet zijn geconsulteerd of opname in het verbeterprogramma gewenst was en zij dit soms als confronterend hebben ervaren, is deze aanpak zeer effectief gebleken. Partijen hebben het als positief ervaren, dat zij werden betrokken bij de actualiteit en gebruik konden maken van de publiciteit en vliegwielfunctie van de landelijke taskforce. Door de focus te houden op de functies verbinden en versnellen zorgde de TMO voor versterking. Hierdoor zijn resultaten sneller bereikt of kon een groter netwerk worden aangeschakeld. De taskforce kon op haar beurt meeliften met organisaties en samenwerkingsverbanden met een stevige positie in de regio. De slagkracht en de publiciteit van de TMO werden hierdoor versterkt.

Bijlage 3 bevat een opsomming van de projecten en de resultaten. Om de opgedane kennis en ervaring te behouden, is aan de projectleiders advies gegeven hoe de resultaten van de projecten kunnen worden geborgd.

4.2 Tijdelijke Bijdrageregeling Verbetering Management Overstromingen (TBVMO)

De Tijdelijke Bijdrageregeling Verbetering Management Overstromingen is ingesteld om regionale activiteiten ter voorbereiding op overstromingen te bevorderen. In totaal was € 9 miljoen beschikbaar. In twee tranches zijn bijdragen aan veiligheidsregio's ter beschikking gesteld. De toekenning vond plaats op basis van vooraf bekende eisen en – alleen voor de tweede tranche – was het tijdstip van binnenkomst van de aanvraag bepalend. In totaal zijn vijftig projecten gehonoreerd. Met alle geïnvesteerde bedragen geeft dit een totale omvang van € 15,7 mln.

Figuur 4. Aantallen projecten per veiligheidsregio

De bijdrageregeling heeft het onderwerp overstromingen goed op de kaart gezet. Er was sprake van een nagenoeg landsdekkend programma. Bijna alle veiligheidsregio's hebben één of meerdere projecten ingediend en hebben daardoor concrete inspanningen geleverd in het kader van de TMO-doelstellingen.

4.2.1 Breed spectrum

Alle projecten waarvoor financiering is toegekend dragen op meerdere aspecten (planvorming, oefenen, samenwerking, etc) bij aan de voorbereiding op overstromingen. Alle TMO-thema's zijn in de plannen aan bod gekomen. Regionaal is vooral de organisatorische voorbereiding opgepakt.

De TBVMO is uitgevoerd in twee tranches. Daarbij valt op dat in de tweede tranche sprake is van verdieping en verbreding ten opzichte van de eerste. In de 1^e tranche lag de focus op algemene planvorming en risico- en crisiscommunicatie; in de 2^e tranche werd dieper ingegaan op de thema's evacueren, het toepassen van informatiesystemen, strategie voor omgang met niet-zelfredzamen en nazorg. Er werd veel concreter op de specifieke aspecten van overstromingen ingegaan. Ook kwamen er meer aanvragen binnen voor het organiseren van de noodzakelijke (regionale) oefeningen en hadden de projecten een directe relatie met de oefenweek Waterproef.

4.2.2 Doorwerking

Van de ingediende vijftig projecten waren er 32 vooral gericht op de eigen regio. Een voorbeeld hiervan is het project 'Verbreiding model Maas' van de regio Zuid-Limburg. Dit project moet het mogelijk maken nauwkeurige voorspellingen te doen over de waterstanden in het zuidelijke deel van de Maas en de effecten die dit op de omgeving kan hebben. Vier projecten waren bovenregionaal: de activiteiten rond dijkkring 14 van de veiligheidsregio's Utrecht en Rotterdam Rijnmond en dijkkring 15 van de veiligheidsregio's Utrecht en Hollands Midden.

Twaalf projecten waren landelijk van aard geworden of hebben de potentie om dit te worden:

- ♦ 'VIKING' (rivierenscenario, grensoverschrijdende oefening)/ 'FLIWAS' (systeemtest) van Gelderland en Fryslan. De projecten zijn inmiddels geaccepteerd als landelijke standaard;
- ♦ 'Bewustwording' van Groningen. Dit betreft een aanpak waarbij sectorgewijs impact en aanpak van overstromingen wordt onderzocht;
- ♦ 'Rol van opvangregio' van Twente*;
- ♦ 'Eagle one' en 'Zorginstellingen op kaart' van Gelderland/Midden. Met dit project wordt een methode ontwikkeld om beschikbare routes en hulpverleners direct te koppelen aan getroffen gebied en kwetsbare objecten;
- ♦ 'Hoogwater? Vrije weg!' van Utrecht. Hiermee wordt de koppeling tussen 'natte' en 'droge' waterstaat verbeterd;
- ♦ 'Verminderd zelfredzaam' van Gooi en Vechtstreek. Is een ervaringsoefening voor bestuurders in Noord-Holland;
- ♦ 'Bewust zelfredzaam' van Zeeland zorgt voor een onderzoeksmonitor voor periodiek meten van perceptie van overstromingen en effectiviteit van risicocommunicatie;
- ♦ 'Breekt de lijn' van Zeeland bepaalt de communicatiemogelijkheden tijdens een overstromingen;
- ♦ 'Serieuze Boodschap' van Zeeland is gericht op de te volgen crisiscommunicatiestrategie;
- ♦ 'Alert door alertering' van Zeeland levert een model voor (voor-)waarschuwing en informatie aan hulpdiensten en de bevolking.

Tot slot is de TBVMO ook ingezet als vliegwiel voor de landelijke voorbereiding op overstromingen. De regio's Groningen en Zuid-Holland zuid hebben in de tweede tranche projecten ingediend gericht op het versterkt oppakken van de rol in de landelijke oefenweek. De regio Zeeland diende het project Landelijke evacuatiemodule in, dat gericht was op het tot stand brengen van een landelijk overkoepelend model. Aan het project wordt deelgenomen door een aantal overheidpartijen en adviesbureaus, waaronder BZK, Rijkswaterstaat, KLPD, HKV en Deltares.

4.2.3 Resultaten

Uit de voortgangsenquête blijkt, dat alle regio's het onderwerp overstromingen zeer actief hebben opgepakt. Over het algemeen hebben de projecten duidelijke en praktisch toepasbare resultaten opgeleverd. Veel van de ingediende projecten hebben resultaten die gekoppeld zijn aan de landelijke oefening Waterproef. Een aantal projecten is versoberd, omdat elders kennis is opgedaan. TMO heeft een verbinding gelegd tussen de (te verwachten) resultaten en het borgingsprogramma.

Bij de taken van de TMO hoorde de participatie in het Programma Nationale Veiligheid (PNV) en de betrokkenheid bij de totstandkoming van het Nationaal Waterplan met als bijlage de Beleidsnotitie Waterveiligheid. In dit hoofdstuk worden de bevindingen en resultaten van deze activiteiten beschreven.

5.1 Programma nationale veiligheid

De TMO heeft de afgelopen twee jaar nauwgezet afgestemd met het Programma nationale veiligheid. Grootschalige overstromingen sluiten immers goed aan op één van de thema's van het programma: klimaatverandering en extreme weersomstandigheden. Daarnaast sluit de ontwikkeling van het te verwachten weer- en waterbeeld bij Ergst Denkbare Overstromingen goed aan op de analysemethodiek van de Strategie nationale veiligheid.

De werkgroep Grootschalige evacuatie van het Programma nationale veiligheid heeft in samenwerking met de TMO gewerkt aan de Analyse grootschalige evacuatie. Basis van deze analyse is de zogenaamde Capaciteitenplanning. Deze planning geeft aan de hand van enkele uitgewerkte strategieën inzicht in de benodigde capaciteiten (mens/middelen) die benodigd zijn bij grootschalige evacuaties. In de Analyse worden Ergst Denkbare Overstromingen (EDO's) als primair uitgangspunt genomen. De werkgroep heeft in haar analyse een aantal aanbevelingen voor maatregelen gedaan, te onderscheiden in:

- ♦ de verantwoordelijkheid van de overheid: het versterken van landelijke regie bij nationale crises;
- ♦ de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven: het versterken van de continuïteit van vitale producten en diensten;
- ♦ de verantwoordelijkheid van de burger: versterken zelfredzaamheid en burgerparticipatie.

Op 30 mei 2008 is deze Analyse grootschalige evacuatie behandeld in de Ministerraad. Kamerbehandeling volgt als ook het deel over NBC (Nucleair, Biologisch, Chemisch)-rampen is toegevoegd.

De Capaciteitenplanning is de regio's ter hand gesteld. De praktische toepassingsmogelijkheden op regionaal niveau worden nog uitgewerkt.

5.2 Nationaal Waterplan

Het Kabinetsstandpunt Rampenbeheersing Overstromingen (2006), dat de basis legde voor de TMO, bevatte een eerste integratie van de organisatorische voorbereiding op overstromingen in het nationale beleid voor waterveiligheid. Versterking van de positie van rampenbeheersing zal plaatsvinden in het Nationale Waterplan, mede door de bijdrage van de TMO aan de Beleidsnotitie Waterveiligheid die hiervan een bijlage is. Rampenbeheersing is nu een zelfstandige laag in een meerlagige veiligheidsfilosofie en wordt nu ook in een benadering volgens de veiligheidsketen voor waterveiligheid vormgegeven.

De werkzaamheden van de TMO hebben hiervoor steun geboden en aanzetten geleverd voor concrete maatregelen op het gebied van informatievoorziening en samenwerking tussen waterbeheerders en veiligheidsregio's. Een duurzame verankering van rampenbeheersing in de planvorming voor waterveiligheid zal in de toekomst plaatshebben in de zogeheten overstromingsrisicobeheerplannen per stroomgebied, die voortkomen uit de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (2007/60/EG).

Op 31 december 2008 stopte de TMO met haar activiteiten, maar dat wil niet zeggen dat alle doelen volledig zijn bereikt. Daarom heeft de taskforce tot taak om de opdrachtgevers, de bewindspersonen van BZK en van VenW, te adviseren over hoe de gerealiseerde verbeteringen, producten en processen kunnen worden verankerd en voortgezet in de reguliere structuren. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de te borgen aspecten. In de tabellen is ook een voorstel opgenomen voor de verantwoordelijke instanties in het borgingsproces en de daaraan gerelateerde uitvoerende instanties.

Het toekomstige werkpakket van de gezamenlijke overheden op het gebied van management van overstromingen zal niet alleen worden bepaald door dit zogenaamde borgingstraject maar ook door de aanbevelingen van de TMO die in dit Rapport van bevindingen en het deelrapport First Impression Waterproef zijn opgenomen. Daarnaast zullen in het voorjaar van 2009 de gedetailleerde evaluaties van de oefening Waterproef zijn afgerond, met eigen aanbevelingen.

Het is wel van belang, dat de voortgang van het borgingstraject wordt bewaakt. Dit kan een rol zijn voor de Rijksinspecties, maar ook kan een klein team, dat periodiek, bijvoorbeeld tweemaal per jaar, kijkt naar de borging van de resultaten, zorgen voor de continuïteit. De tijdsperiode wordt mede bepaald door de frequentie voor overstromingsoefeningen. De TMO vindt dat eens per vier jaar een landelijke oefening en eens per twee jaar op regioniveau. Naast de voortgang van het borgingstraject is ook de vaststelling van de mate waarin de organisatorische voorbereiding op (dreigende) overstromingen van belang. Dit vereist een toetsingskader, dat op korte termijn, zo mogelijk al in 2009, ter beschikking zou moeten komen. Het ligt voor de hand dat de Rijksinspecties IOVV (BZK) en VenW dit opstellen. Een dergelijk toetsingskader kan dan in 2010 operationeel zijn en worden gehanteerd door de betrokken Rijksinspecties en/of de betrokken bestuurlijke niveaus zelf (zelftoetsingsinstrument).

Het voorgaande betekent dat in 2009 besluiten moeten worden genomen over de implementatie van het borgingsprogramma. Het ministeries van BZK heeft de centrale rol in de regie over het borgingstraject. Dit zal zonder twijfel in nauwe samenwerking moeten plaatsvinden met het ministerie van VenW en andere departementen. Dat neemt niet weg, dat een groot deel van de werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio's en waterbeheerders moet worden uitgevoerd. Met deze inspanningen wordt beoogd op zo kort mogelijke termijn Nederland daadwerkelijk organisatorisch te hebben voorbereid op (dreigende) overstromingen.

7.1 Niveau van organisatorische voorbereiding

Nederland heeft in de afgelopen twee jaar grote stappen voorwaarts gemaakt bij de organisatorische voorbereiding op (dreigende) overstromingen. Bijna alle veiligheidsregio's zijn vanaf 'scratch' begonnen met dit ramptype. Er is in korte tijd veel tot stand gebracht. Maar om tot een goed niveau te komen, zijn aanvullende inspanningen nodig van bestuurders en professionals, op regionaal en op nationaal niveau. Een overstromingsramp is een uiterst zware ramp. De organisatorische voorbereiding op de daadwerkelijke ramp vergt naast een basisplan een grote mate van improvisatie (afwijking van de planning), die wel gecoördineerd moet (kunnen) worden.

7.2 Borging

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van die producten van de TMO (processen, instrumenten en 'best practices'), die een vervolg moeten krijgen of nader moeten worden uitgewerkt.

7.3 Draagvlak

De daadwerkelijke betrokkenheid van *bestuurders* bij overstromingsdreiging is gedurende de afgelopen twee jaar verbeterd. Het urgentiegevoel is zeker, ook door de oefening Waterproef toegenomen. Het kunnen omgaan met bestuurlijke dilemma's verbonden aan evacuatie vereist een deugdelijke kennis van de mogelijke gevolgen. Om hiermee ervaring op te doen zijn oefeningen nodig. *Professionals* (brandweer, politie, GHOR, gemeentelijke diensten, defensie en waterbeheerders) geven aan, dat – naast het in stand houden en verbeteren van waterkeringen – het organisatorisch voorbereiden op overstromingen nodig en zeer nuttig is. Diverse *bedrijven* (vitale infrastructuur) zijn bij de nationale en regionale planvorming betrokken en hebben ook aan de oefening deelgenomen. Enkele bedrijven zijn bezorgd voor invloed op het vestigingsklimaat. De perceptie van het overstromingsrisico bij *burgers* is laag.

7.4 Informatievoorziening

De informatiestructuur tussen het nationale en regionale niveau, alsook in de waterkolom functioneert goed, maar het informatiemanagement vertoont nog tekortkomingen. De pilot met de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) heeft aangetoond, dat de LCO een belangrijke functie kan vervullen in het opstellen

van een eenduidig landelijk weer- en waterbeeld. Het netcentrisch werken is nodig voor een slagvaardig informatiemanagement bij crisisbeheersing. Het in de oefening toegepaste systeem CEDRIC heeft de potentie om uit te groeien tot een op alle niveaus toepasbaar en efficiënt overall informatiesysteem. Ook is meer ervaring opgedaan met het Flood Information and Warning System (FLIWAS).

7.5 Coördinatie, regie en besluitvorming

De initiatie van de respons is 'top down'; de operationele opschaling in de waterkolom blijft 'bottom up'. Vanaf het begin is een grote slagvaardigheid in de besluitvorming noodzakelijk. Een poldermodel is daarvoor absoluut ongeschikt. In de nationale besluitvorming moeten operationele aspecten volwaardig worden meegewogen. Het risico bestaat evenwel, dat in de nationale besluitvorming te veel aandacht gaat naar de actuele situatie, terwijl er ook voldoende aandacht nodig is voor de te verwachten situatie om de gevolgen van operationele besluiten weer te kunnen geven. Dit is nodig om een scherper beeld te krijgen van de haalbaarheid van operationele besluiten. Ook zullen nationaal genomen operationele besluiten, die een bovenregionale coördinatie vragen ook moeten kunnen worden uitgevoerd. De bovenregionale (nationale) coördinatie bepaalt in hoge mate de effectiviteit van de respons.

Bovenregionale coördinatie kan succesvol worden gefaciliteerd door een direct contact tussen de minister van BZK en de coördinerend burgemeesters van de veiligheidsregio's, mits dit contact zo doelmatig mogelijk tot stand wordt gebracht (voorbeeld: videoconferencing) en gevolgd wordt door een tijdige en gedetailleerde berichtgeving over de genomen besluiten. Vanwege de regionale kennis die bij CdK's voorhanden is, is het verstandig de CdK een rol te geven bij het optimaliseren van de interregionale coördinatie en en ter ondersteuning van de interregionale coördinatie.

De pilot met de Landelijk Operationele Staf (LOS) heeft voor de TMO aangetoond, dat de instelling van een LOS ter versterking van de regievoering van Rijksweg een grote bijdrage kan leveren aan de noodzakelijke respons op een nationale overstromingsramp en andere typen nationale rampen. Zo'n staf kan namens het rijk operaties aansturen en de handen vrijmaken voor echt bestuurlijk overleg.

7.6 Scenario's

De scenario's voor de Ergst Denkbare Overstromingen zijn beschikbaar, goed bruikbaar en vormen een goede basis voor de planvorming en oefeningen. Wel is het kennisniveau van gebruikers nog beperkt. Ook gebruiksgemak en presentatiemogelijkheden in de beschikbare informatiesystemen zijn nog gering.

7.7 Planvorming

In alle regio's is een aanzet gegeven tot het maken van regioplannen. Op Rijksniveau is een stevige basis gelegd door het opstellen van een Nationaal Crisisplan Hoogwater en Overstromingen, het ontwikkelen van landelijke evacuatieplannen, het opstellen van een interdepartementale handreiking voor de oefening Waterproef en het opstellen van een capaciteitanalyse grootschalige evacuatie.

Met het nationale niveau is nauw samengewerkt om de op dit niveau te treffen (operationele) condities en randvoorwaarden bij overstromingen nader uit te werken. Deze zijn immers kaderstellend voor de regio's. Ieder scenario vraagt om een 'vertaling' naar de gevolgen voor de eigen regio. Deze bepalen de eigen handelingsperspectieven met een uitwerking daarvan in de basisplannen. De regionale plannen blijven richtinggevend voor de nationale besluitvorming, tenzij deze door nationale prioriteiten en noodzakelijk te treffen randvoorwaarden moeten worden aangepast. Tot op heden is daarbij de focus op mogelijke evacuaties gericht. Ook de interregionale- en bovenregionale afstemming (nationaal) blijft een belangrijk aandachtspunt. In de planvorming is het kunnen omgaan met verminderd- en niet-zelfredzamen bij evacuaties een probleem (procedures, capaciteiten).

7.8 Oefenen

Nooit eerder is met zoveel regio's tegelijkertijd geoefend als in de nationale oefenweek Waterproef. Een meerdaagse oefening geeft ruimte voor verbetering, deze verbetering trad tijdens de oefening ook daadwerkelijk op. Deelnemers aan Waterproef vonden de oefening succesvol door zijn leereffecten. Er is concreet geworden wat er nog moet gebeuren om informatievoorziening, besluitvorming en communicatie op een goed niveau van voorbereiding te brengen. Ook is ervaring opgebouwd om betere plangegevens te ontwikkelen (benodigde tijd, middelen, vereiste condities). Dit type ramp legt bovendien een generieke basis voor rampen met een overeenkomstige uitwerking, zoals pandemieën en kernrampen.

7.9 Waterbeheerders

In veel veiligheidsregio's gebruikt men of beschikt men over een samenwerkingsafspraken (convenant) met de waterbeheerders. Hierin zijn de bij dreigende overstromingen af te stemmen onderwerpen met de waterbeheerders geoperationaliseerd. Ook binnen de waterkolom is de samenwerking geïntensiveerd. De introductie van een Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) is een belangrijke stap voor het tijdig kunnen opbouwen van het landelijk weer- en waterbeeld.

7.10 Communicatie

Het instrumentarium voor risicocommunicatie bij overstromingen is uitgebreid. Het zich actief voorbereiden van burgers wordt heel sterk beïnvloed door kennis over de mogelijke gevolgen in de heel directe woon-, leef- en werkomgeving. De TMO juicht toe dat het kabinet in 2008 heeft gekozen voor een uitbouw van de risicocommunicatie over alle ramptypen, inclusief inzet van burgers bij oefeningen. Die uitbouw moet de komende jaren worden gehandhaafd.

Er is een heldere strategie voor crisiscommunicatie bij overstromingen opgenomen in het Nationaal Crisisplan Hoogwater en Overstromingen. Ook voor crisiscommunicatie bij overstromingen is het instrumentarium uitgebreid. De beschikbaarheid van voldoende capaciteit voor communicatie op regioniveau (kwalitatief en kwantitatief) is een zorgpunt.

7.11 Expertise

Gebleken is dat er behoefte is aan expertiseteams voor de specifieke onderwerpen Evacuatie, Oefenen en Nafase en een expertgroep Management Overstromingen. Het door de TMO ingerichte kennisnetwerk is sterk afhankelijk van de inbreng en enthousiasme van vrijwilligers, dat actieve ondersteuning vergt. Dit geldt ook voor de kennisbank die nagenoeg gereed is.

7.12 Nafase

Door bestuurders en professionals is het belang van dit onderwerp onderkend om 'een ramp in een ramp' te kunnen voorkomen. De voorbereiding op overstromingen kan niet op peil zijn als de Nafase daarin geen prominente plaats inneemt. De uitwerking van de processen: zorg aan getroffen en herstel en terugkeer (bij elkaar de nafase) konden in de beschikbare tijd van de TMO niet worden afgerond. De TMO brengt hierover een deelrapport uit met bouwstenen voor een strategie en planvorming.

8.1 Niveau van organisatorische voorbereiding

- ◆ De Rijksinspecties moeten periodiek het peil van de organisatorische voorbereiding op (dreigende) overstromingen vaststellen. Hiertoe moet in 2009 een toetsingskader worden opgesteld, dat ook als zelftoetsingsinstrument kan worden gebruikt. Dit is ook nodig omdat het kunnen omgaan met overstromingen een generieke basis legt voor andere naar hun aard nationale rampen als pandemieën, kern- en milieurampen.
- ◆ Dit toetsingskader moet vanaf 2010 kunnen worden gebruikt. De door de TMO opgestelde beschrijving van het te bereiken peil kan hierbij als uitgangspunt dienen.

8.2 Borging

- ◆ Het ministerie van BZK voert de centrale regie en werkt daarbij nauw samen met het ministerie van VenW en andere departementen. Een groot deel van de werkzaamheden wordt onder verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio's en de waterbeheerders uitgevoerd.
- ◆ Met het toetsingskader kunnen de inspecties uiterlijk in 2011 toetsen hoe het staat met de voorbereiding op een overstroming, mede als opmaat voor een landelijke oefening in 2012.

8.3 Draagvlak

- ◆ Bestuurders moeten voldoende inspanning en energie stoppen in het behoud van het urgentiegevoel bij de organisatorische voorbereiding op overstromingen door completeren van plannen, behoud van ervaring en expertise bij hun professionals (opleiden en trainen) en vooral door te oefenen.
- ◆ Een gericht risicocommunicatieprogramma voor burgers en bedrijfsleven te doen uitvoeren in samenhang met nationale programma's als de "Denk Vooruit"-campagne, de uitgifte van risicokaarten (provincies) en gerichte evacuatiekaarten en checklists (gemeenten).

8.4 Informatievoorziening

- ◆ Bij de informatieoverdracht moet een scherper verschil worden gemaakt tussen het rapporteren van de feitelijke situatie (situation reports) en de te verwachten situatie (assessment reports).
- ◆ Het informatiemanagement tussen nationaal en regionaal moet worden versterkt door scherpere procesafspraken

(afstemmingsmomenten) en een gedisciplineerd gebruik van de beschikbare informatiesystemen.

- ♦ De contacten van de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) met de regionale waterbeheerders zullen moeten worden geïntensiveerd om de informatievoorziening te verbeteren en beter gebruik te kunnen maken van de regionaal uitgevoerde analyses.
- ♦ Er moet worden nagegaan hoe de informatiesystemen FLIWAS (Flood Information and Warning System) en CEDRIC landelijk kunnen worden toegepast.

8.5 Coördinatie, regie en besluitvorming

- ♦ Versterk de horizontale en verticale bestuurlijke verantwoordelijkheden bij grootschalige nationale rampen als een overstroming, door:
  - de coördinerende verantwoordelijkheid van de Minister van BZK in het Ministerieel Beleidsteam (MBT) te versterken.
  - de bevelvoeringmogelijkheden in de algemeen bestuurlijk kolom te versterken van zowel de minister van BZK, als van de voorzitters van de veiligheidsregio's.
- ♦ De Commissaris der Koningin moet een rol kunnen vervullen als crisiscoördinator (Rijksheer) namens de minister van BZK ter ondersteuning van de bovenregionale coördinatie en het faciliteren van de interregionale coördinatie, mede op basis van de bij hem of haar aanwezige specifieke regiokennis.
- ♦ De coördinatie tussen de veiligheidsregio's en nationaal moet worden versterkt, deels door verbetering van het informatiemanagement, maar ook door een betere afstemming van de plannen.
- ♦ Ga op basis van de pilot met de Landelijk Operationele Staf (LOS) tijdens de oefening Waterproef na hoe een nationale operationele staf- en commandostructuur kan worden geïnstitutionaliseerd.

8.6 Scenario's

- ♦ Hanteer de scenario's van de Ergst Denkbare Overstromingen (EDO's) als uitgangspunt bij de planvorming voor organisatorische voorbereiding op (dreigende) grootschalige overstromingen en de daarvoor te houden oefeningen.
- ♦ Zorg dat in het Flood Information and Warning System (FLIWAS) de EDO's grafisch kunnen worden gepresenteerd.

8.7 Planvorming

- ♦ Het landelijke crisisplan Hoogwater en Overstromingen moet worden gecompleteerd met maatregelen anders dan evacuatie, die de gevolgen van grootschalige overstromingen kunnen beperken.
- ♦ De nationale planvorming moet nader worden geoperationaliseerd. Vooral in op nationaal niveau te treffen of in gang te zetten maatregelen⁹.

- ♦ De regioplannen voor overstromingen moeten verder worden geoperationaliseerd op de volgende punten:
  - de gevolgen van (gedeeltelijke) evacuaties;
  - het beperken van keteneffecten in de nafase;
  - de noodzakelijke interregionale afstemming;
  - het aanbrengen van een grotere standaardisatie om communicatie over plannen te verbeteren en vooral om samenwerking nationaal en regionaal te bevorderen. Het deelrapport Planvorming geeft daarvoor een belangrijke aanzet.
- ♦ Schenk speciale aandacht aan de problematiek van het (tijdig) in veiligheid brengen van verminderd- en niet-zelfredzame mensen bij voorkeur in een projectmatige aanpak, waarin de verschillende bestuurlijke niveaus en de gezondheidszorg zijn vertegenwoordigd.
- ♦ Geef een sterke impuls aan de noodzakelijke uitwerking van de consequenties van de nafase, waarin de aspecten van zorg aan getroffen en herstelde, wederopbouw en terugkeer samenkomen door ze systematisch te verwerken in nationale als regionale plannen.

8.8 Oefenen

- ♦ Kies bij de voorbereiding op (dreigende) grootschalige overstromingen voor een vaste oefencyclus:
  - Landelijk, eens per vier jaar, waarbij alle niveaus tegelijkertijd worden geoefend; bij voorkeur in een meerdaagse oefening.
  - Regionaal, eens per twee jaar.
  - Een dakpansgewijze opbouw van oefeningen (van gemeente naar regio naar nationaal)

8.9 Waterbeheerders

- ♦ Leg de in gang gezette verbeterde samenwerking tussen de algemeen bestuurlijke kolom en de waterkolom, als ook binnen de waterkolom, vast in procedures en structuren (o.a. samenwerkingsovereenkomsten).
- ♦ De samenwerking in de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) dient te worden verbeterd op het gebied van de inbreng vanuit de waterschappen.
- ♦ De rol voor de provincies moet duidelijker worden vastgelegd.

⁹ Enkele voorbeelden: de bij (dreigende) overstromingen te kiezen bestuurlijke locaties, continuïteit in de (be-)sturing, prioriteiten bij in te zetten voorzieningen (wegen, transportcapaciteit, etc.), opvanglocaties van (grote aantallen) evacuéés, maatregelen voor evacuatie van niet-zelfredzamen, verplaatsing en opvang (grote aantallen) gedetineerden, evacuatie vee, maatregelen vitale infrastructuur, redding van cultuurschatten, continuïteit betalingsverkeer, etc.

8.10 Communicatie

- ♦ Nadere inspanning is nog nodig voor de afstemming van de risicocommunicatie tussen nationaal, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau.
- ♦ Zet zo dicht mogelijk bij de individuele burger, bedrijven en instellingen een doelgroepgerichte risicocommunicatie op; geef de gemeenten daarbij een hoofdrol.
- ♦ De risico- en crisiscommunicatie bij overstromingen moeten sporen; de inpassing van handelingsperspectieven als gevolg van de risicocommunicatie in de uitvoering van de crisiscommunicatie.
- ♦ Richt aandacht op de afstemming van de crisiscommunicatie tussen verschillende bestuurlijke niveaus en op de continuïteit van de communicatie bij stroomuitval.
- ♦ Implementeer de Leidraad Crisiscommunicatie.
- ♦ In vergelijking tot het nationale en gemeentelijke niveau is meer aandacht nodig voor de communicatiecapaciteit op regioniveau (kwalitatief en kwantitatief).

8.11 Expertise

- ♦ Formeer op zo kort mogelijke termijn de voorgestelde expertiseteams voor Evacueren, Oefenen en Nafase.
- ♦ Formeer een expertgroep Management Overstromingen,
- ♦ Veranker het door de TMO opgebouwde kennisnetwerk.

8.12 Nafase

- ♦ Geef een sterke impuls aan de noodzakelijke uitwerking van de consequenties van de Nafase, waarin de aspecten van zorg aan getroffen en herstelde, wederopbouw en terugkeer samenkomen. Het deelrapport Nafase geeft hiervoor een aanzet. Het expertiseteam Nafase kan hierbij faciliteren.
- ♦ Deze consequenties dienen systematisch te worden verwerkt in operationele strategieën en plannen op zowel nationaal als regionaal niveau. Ook moet worden nagedacht over hieraan te verbinden instituties, bijvoorbeeld een op te richten landelijk IAC (Informatie & Adviescentrum).

Bijlagen

- I**   **Instellingsbeschikking**
- II**   **Overzicht bijeenkomsten waarbij de TMO in 2007 en 2008 betrokken was**
- III**   **Bevindingen en resultaten verbeterprogramma**
- IV**   **Te borgen producten en processen**

bij Rapport van Bevindingen Taskforce Management Overstromingen

INSTELLINGSBESCHIKKING

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES IN OVEREENSTEMMING MET DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT

Overwegende dat:

- in Nederland een overstroming niet kan worden uitgesloten;
- er geen absolute veiligheid is, ondanks alle inspanningen om de waterkeringen op peil te houden en het hoogwater waar nodig en mogelijk de ruimte te geven;
- het van belang is dat de Nederlandse samenleving goed gesteld staat voor situaties waarin een overstroming dreigt of daadwerkelijk optreedt en dat dit geldt niet alleen voor bestuurders en professionals bij de overheid, maar ook voor burgers en bedrijven;
- een strategie nationale veiligheid wordt ontwikkeld (TK 206-2007; 30821, nr. 1)
- in het kader van de veiligheidsketen in aanvulling op de schakels proactie en preventie binnen de schakels preparatie, respons en nazorg nog belangrijke tekortkomingen zijn geconstateerd;
- een verbeterimpuls binnen de bestuurlijke context noodzakelijk is.

BESLUITEN

Artikel 1

Er is een bestuurlijke Taskforce Management Overstromingen, hierna te noemen de Taskforce.

Artikel 2

De Taskforce heeft tot taak, aanvullend op de generieke capaciteiten die ontwikkeld zijn c.q. worden voor het borgen van nationale veiligheid:

- 1 het opstellen van een verbeterprogramma voor de navolgende hoofdthema's met betrekking tot de voorbereiding op de bestrijding van rampen ten gevolge van overstromingen:
  - a. het doen opstellen van realistische scenario's;
  - b. het bevorderen van een overstromingsplan voor iedere regio en een landelijk plan;

- c. het bevorderen van oefeningen, daaronder begrepen een nationale oefening in 2008;
  - d. het doen opstellen van een risicocommunicatiestrategie;
  - e. het nader invullen van de rol van waterbeheerders in de veiligheidsregio;
  - f. het doen samenstellen van een landelijk expertiseteam;
  - g. het doen opstellen van een crisiscommunicatiestrategie;
  - h. het doen opstellen van een nazorgstrategie.
- 2 het stimuleren van de adequate uitvoering van het verbeterprogramma door:
- a. het verwerven van overzicht in bestaande verbeterinitiatieven;
  - b. het identificeren en waar nodig initiëren van noodzakelijke nieuwe initiatieven en vooral daarbij de uitkomsten van het project nationale veiligheid betrekken;
  - c. het fungeren als stuurgroep voor verbeterpunten, zoals de nationale oefening in 2008;
  - d. het aanbrengen van onderlinge samenhang in uiteenlopende initiatieven;
  - e. het bewaken van voortgang;
  - f. het bevorderen van bestuurlijk draagvlak bij (regionale) overheden voor de implementatie van verbetermaatregelen;
  - g. het ondersteunen van (regionale) overheden en andere partijen bij de implementatie van verbetermaatregelen;
  - h. het geven van een beeld van noodzakelijke verankering en voortzetting van de verbeteringen in de reguliere structuren na beëindiging van de werkzaamheden.
- 3 Een netwerk te vormen van alle betrokkenen in de uitvoering van de rampenbeheersing bij overstromingen.

Artikel 3

De Taskforce informeert de Ministers van BZK en van VenW ten minste ieder half jaar over de voortgang van de werkzaamheden en over de stand van zaken inzake de verbetering van de voorbereiding op de bestrijding van rampen ten gevolge van overstromingen en eventuele implicaties voor nationale aspecten van het beleid.

Artikel 4

De Taskforce bestaat uit de leden

- ◆ de heer J. Franssen, Commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland, voorzitter
  - ◆ mevrouw A. van Vliet-Kuiper, burgemeester van Amersfoort
  - ◆ de heer G.J. Doornbos, dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland
  - ◆ de heer H.W.C.G. Keerweer, gedeputeerde in de provincie Gelderland
- alsmede uit de adviserende leden
- ◆ de heer M.E.P. Dierikx, directeur-generaal Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat
  - ◆ de heer H.W.M. Schoof, directeur-generaal Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Op uitnodiging van de voorzitter kunnen andere personen aan de vergaderingen van de Taskforce deelnemen.

Artikel 5

De Taskforce houdt op te bestaan na afloop van de nationale oefening die in het laatste kwartaal van 2008 is gepland.

Artikel 6

De Taskforce heeft voor de uitvoering van haar taak de beschikking over:

- ♦ een programmabureau bestaande uit een programmamanager (tevens bureauhoofd) en secretarissen. Het bureau draagt zorg voor de logistiek en de informatiehuishouding;
- ♦ een agendacommissie ten minste bestaande uit de ambtelijke ondersteuning van de leden van de Taskforce. De commissie draagt zorg voor de strategische ondersteuning en de voorbereiding van de bijeenkomsten van de Taskforce en het beheer van financiële middelen voor het (doen) uitvoeren van werkzaamheden van het verbeterprogramma.

Artikel 7

De archiefbescheiden van de Taskforce worden na haar opheffing of, zo de omstandigheden daartoe eerder aanleiding geven, zoveel eerder, overgebracht naar het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Artikel 8

Dit besluit treedt in werking met ingang van de tweede dag na dagtekening van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst en vervalt op het moment bedoeld in artikel 5 of uiterlijk op 31 december 2008.

Artikel 9

Dit besluit wordt aangehaald als: Besluit instelling taskforce management overstromingen.

Dit besluit wordt in de Staatscourant geplaatst.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

J.W. Remkes

Overzicht bijeenkomsten waarbij de TMO in 2007 en 2008 betrokken was

Algemeen

Dit overzicht laat de activiteiten die TMO heeft georganiseerd en bijeenkomsten waar (vertegenwoordigers van) de TMO een bijdrage aan hebben geleverd zien. De belangrijkste bron van het overzicht zijn de drie halfjaarlijkse rapportages van TMO aan de bewindspersonen van BZK en VenW. In 2007 en 2008 zijn ook presentaties verzorgd in de afzonderlijke functionele kolommen, deze komen niet in het overzicht voor.

Planvormingsbijeenkomsten met de Veiligheidsregio's (Driedaagsen)

De TMO heeft in 2007 en 2008 in 19 van de 25 veiligheidsregio's planvormingsbijeenkomsten gehouden. In drie dagen tijd werd met betrokken functionarissen in veiligheidsregio's volgens een vast format de basisplanvorming ontwikkeld.

2007

- ♦ 25 mei 2007 – Startbijeenkomst TMO met ca. 70 ambtelijke vertegenwoordigers van de veiligheidsregio's en daaraan verbonden diensten
- ♦ 18 juni 2007 – Voordracht in de Kring van Commissarissen der Koningin
- ♦ 28 juni 2007 – Workshop verzorgd bij het BZK Congres 'Op Stoom'
- ♦ 3 juli 2007 – Deelgenomen aan de vergadering van alle calamiteitencoördinatoren van de waterschappen
- ♦ 23 augustus 2007 – De druk bezochte Kick Off meeting voor de Oefening Waterproef (oefenweek in november 2008), waaraan praktisch alle veiligheidsregio's, waterschappen, RWS en vertegenwoordigers van Min BZK en Min VenW deelnamen
- ♦ september 2007 – Bijeenkomsten met publiek in het Mobilion van RWS (gericht op Risico-communicatie bij overstromingen)
- ♦ 19 - 20 september 2007 – Een tweedaagse workshop over evacuatie samen met het PNV met een ruime vertegenwoordiging vanuit de veiligheidsregio's en de waterschappen
- ♦ 3 oktober 2007 – De oefening Voyager gevolgd, voor de aansluiting op de eigen oefenweek
- ♦ 18 oktober 2007 – Deelgenomen aan het Congres Flood Fighters in Birmingham (UK)
- ♦ oktober - december 2007 – Direct betrokken bij de totstandkoming van het landelijk draaiboek hoogwater- en stormvloedcrises
- ♦ 24 - 27 oktober – Studiereis naar de VS (Washington, Miami, New Orleans, Baton Rouge), onderwerp: *Lessons learned from Katrina*

- ♦ 30 oktober 2007 – Voordracht op de nationale waterbouwdag
- ♦ 9 november 2007 – Deelname aan workshop van de WV21-conferentie: De kracht van water
- ♦ 15 november 2007 – Deelname aan Symposium crisisbeheersing Rijn Oost “Hebben wij de Ketens gesmeed?” (dijk/watergraven; directies veiligheidsregio’s; directie Rijkswaterstaat, departementen, provincie en gemeenten)
- ♦ 29 november 2007 – Adviescommissie Water van het IPO
- ♦ 1 december 2007 – Veiligheidsberaad (alle voorzitters van de besturen van de veiligheidsregio’s – TMO geagendeerd)
- ♦ 6 december 2007 – Deelgenomen aan het symposium ‘De veiligheidsregio een spraakmakende zaak’

2008

- ♦ 22 januari 2008 – Presentatie en discussie in Kring van Kabinetchefs van de Commissarissen der Koningin
- ♦ 24 januari 2008 – Deelname aan Voyagercongres Doelgroep: Deelnemers in de Veiligheidsregio R’dam Rijnmond en landelijke diensten
- ♦ 28 januari 2008 – Deelname aan vergadering werkgroep Evacuatie, opstellen eindadvies Ministerraad
- ♦ 30 januari 2008 – Deelname aan expertbijeenkomst Nationale Evacuatiemodule, fase 1
- ♦ 31 januari 2008 – Organisatie van een bijeenkomst risicocommunicatie voor communicatieadviseurs van de Veiligheidsregio’s die subsidie hebben aangevraagd voor risicocommunicatie (1^e tranche)
- ♦ 1 februari 2008 – Deelname aan Netwerkdag Waterveiligheid. Doelgroep: Diverse partijen die actief zijn met programma’s waterveiligheid, zoals WV21 en Europese Richtlijn Overstromingsrisico’s
- ♦ 20 februari 2008 – Deelname aan 1^e workshop vitale infrastructuur en overstromingen, georganiseerd door het Ministerie van BZK
- ♦ 20 februari 2008 – Organisatie van een bijeenkomst zelfredzaamheid, voor projecten vanuit TBMVO (1^e tranche) waar onderwerp zelfredzaamheid aan de orde komt
- ♦ 3 maart 2008 – Deelname aan 2^e workshop vitale infrastructuur en overstromingen, georganiseerd door het ministerie van BZK
- ♦ 13 maart 2008 – Presentatie in Crisiscoördinatorenoverleg Rijkswaterstaat
- ♦ 18 maart 2008 – Presentatie Universiteit Utrecht, studievereniging voor Bedrijfskunde
- ♦ 25 maart 2008 – Deelname aan de workshop ‘welke rol speelt het beeld van de burger bij het omgaan met overstromingsrisico’s’ georganiseerd door PROMO
- ♦ 1 april 2008 – Presentatie International Institute for Geo-Information Science and Earth Observation
- ♦ 3 april 2008 – Overleg met Adviescommissie Water
- ♦ 15 april – Organisatie van het Symposium Planvorming bij overstromingen, waaraan ruim 150 mensen deelnamen die betrokken zijn geweest bij de planvorming driedaagsen, vanuit de veiligheidsregio’s, waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat
- ♦ 1-3 april 2008 – Aanwezigheid bij internationale oefening (UK)
- ♦ 16 april 2008 – Presentatie in Rijksherenoverleg Noord- en Zuid-Holland
- ♦ 23 april 2008 – Presentatie tijdens Symposium ‘Lessons learned 2007’, georganiseerd door Pinpoint
- ♦ 24 april 2008 – TMO-leden aanwezig bij VIKING II oefening

- ♦ 7 - 8 mei 2008 – Deelname aan forumdiscussie tijdens Landelijk Congres Bestuurskunde 'Sturing in de gevarenczone-overheid en burger in de risicosamenleving'
  - ♦ 14 mei 2008 – Presentatie tijdens NOAH-congres (ICT bij overstromingen)
  - ♦ 28 mei 2008 – Presentatie tijdens actualiteitencongres 'Waterveiligheid', georganiseerd door Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid. Doelgroep o.a. Bestuurders, Directeuren, Hoofden en beleidsmedewerkers water, milieu, ruimtelijke ordening en communicatie bij Rijk, Provincie, Waterschap en Gemeente. Brandweer en politie
  - ♦ 18 juni 2008 – Presentatie tijdens NIDV evenement
  - ♦ 19 juni 2008 – Organisatie Symposia Zorg en Nazorg, bestaande uit twee symposia: 'Gezondheidszorg bij overstromingen' en 'Herstel en Wederopbouw na een overstroming'
  - ♦ 19 juni 2008 – Plenaire vergadering Adviescommissie Water
  - ♦ 1 juli 2008 – Organisatie van symposium interregionale samenwerking
  - ♦ 8 augustus 2008: Workshop Viking II voor personen binnen de veiligheidsregio's die betrokken zijn bij de planvorming en de voorbereiding van de oefening Waterloop
  - ♦ 10 september 2008 – Organisatie eerste werkconferentie voor communicatieadviseurs in de veiligheidsregio's, met het oog op beter voorbereiding op communicatie in en over de oefening Waterproef
  - ♦ 11 september 2008 – Voordracht op bijeenkomst alumni Haagse Hogeschool over Waterproef
  - ♦ 16 september 2008 – Presentatie op symposium Nederlands Instituut voor Fysieke Veiligheid (Nibra)
  - ♦ 25 - 26 september 2008 – Tweedaagse klankbord sessie LOPE-W (Landelijk Operationeel Plan Evacuatie – Waterproef)
  - ♦ 10 oktober 2008 – Organisatie symposium zorg bij pandemie en overstromingen, in samenwerking met het ministerie van VWS
  - ♦ 16 oktober 2008 – Organisatie tweede werkconferentie voor communicatieadviseurs in de regio's, met als doel afstemming over woordvoering over de oefening en samenwerking van regio's in de oefening
  - ♦ 22 oktober 2008 – Presentatie op bijeenkomst van Nederlands Genootschap van Burgemeesters met vooruitblik op oefening Waterproef'
- Van 30 oktober tot en met 7 november: vele activiteiten in het kader van de oefening Waterproef. Onder andere:
- ♦ 3 november 2008 – Bezoek aan LOS/KLPD in Driebergen
  - ♦ 3 en 4 november 2008 – Deelname oefening Hoogheemraadschap van Rijnland
  - ♦ 3, 4 en 5 november 2008 – Oefenstaf leider bij ministerie van BZK
  - ♦ 4 november 2008 – Begeleiding VIP-programma Zuid-Holland zuid
  - ♦ 6 november 2008 – Bijdrage symposium Van Waterproef naar Waterproef, TMO-Groningen
  - ♦ 7 november 2008 – voordracht bijeenkomst intensivering civiel-militaire samenwerking, Koninklijke Militaire Academie
  - ♦ 13 november 2008 – Voordracht op Nationaal Veiligheidscongres van het ministerie van BZK
  - ♦ 27 november 2008 – Voordracht voor de Adviescommissie Water
  - ♦ 11 december 2008 – Organisatie discussiemiddag 'Schade bij Grootchalige Overstromingen', in samenwerking met BZK en Dienst Regelingen
  - ♦ 18 december 2008 – Voordracht bij symposium Nederlands Instituut voor Fysieke Veiligheid te Arnhem
  - ♦ 5 februari 2009 – Aanbieding eindrapportage TMO aan minister van BZK en staatssecretaris van VenW

Bevindingen en resultaten verbeterprogramma (samenvattingen)

Voor de komst van TMO waren in verschillende regio's al projecten rond hoogwater. De Taskforce heeft de relevante initiatieven gebundeld in het verbeterprogramma en gekoppeld aan de eigen opdrachten. Het gaat om de volgende projecten en initiatieven:

<i>Onderwerp</i>	<i>Inhoud, aanpak en resultaat</i>
<i>PROMO, onderzoek naar de aanpak van overstromingsrisico's</i>	<p>Inhoud: Deltares en de Universiteit Twente onderzochten in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (VeW) hoe kennis en informatie over overstromingsrisico's begrijpelijk en inzichtelijk kunnen worden gepresenteerd aan bestuurders en aan een groot publiek. Tevens is in kaart gebracht welke factoren belangrijk zijn bij risicoperceptie en hoe je die factoren kunt beïnvloeden. Het project past bij de TMO-opdracht</p> <p>Dit project haakt direct in op TMO-aspecten rond risicocommunicatie.</p> <p>Aanpak: TMO heeft de afstemming tussen betrokken regio's en lopende regionale (TBVMO) projecten gestimuleerd. Er is onder meer een bewustzijnmonitor ontwikkeld. Het onderzoek is voor een groot deel gekoppeld aan het programma van TMO waardoor het in meerdere regio's zowel vóór waterproef als ná waterproef kon worden uitgevoerd. De resultaten staan in het rapport 'Bouwstenen Effectieve Risicocommunicatie'</p> <p>Resultaat (voorlopige rapportage): er zijn weinig regionale verschillen in risicoperceptie. Over het algemeen denkt de Nederlandse burger dat er voldoende preventieve maatregelen zijn genomen tegen overstromingen. Het leren omgaan met deze en andere risico's moeten we (burgers, bedrijven en bestuurders) eigenlijk nog leren.</p>
<i>Programma zelfredzaamheid burgers</i>	<p>Inhoud: Programma van het ministerie van BZK dat de zelfredzaamheid van burgers bij rampen en calamiteiten, waaronder overstromingen, moet verbeteren.</p> <p>Aanpak: Bij de start van TMO moest de inhoud van het programma nog worden ontwikkeld. Vanwege het noodzakelijke tempo van TMO en de beperkte tijd (2007 en 2008) kon er ten dele worden samengewerkt. Er is onder meer samen met BZK, enkele veiligheidsregio's en het NIFV een workshop zelfredzaamheid gehouden. Op de TMO-conferentie over zorg is specifiek aandacht besteed aan de zelfredzaamheid van zorginstellingen.</p> <p>Resultaat: BZK heeft een projectplan gemaakt voor meer zelfredzaamheid. Uitgangspunt daarin is flexibiliteit: geen landelijke blauwdruk. Regio's zullen zich moeten voorbereiden op het type ramp dat in dat het meest waarschijnlijk is. In 2009 wordt het projectplan uitgerold in de veiligheidsregio's.</p>

Onderwerp	Inhoud, aanpak en resultaat
<i>Project Nationale Veiligheid – Klimaatverandering en extreme weersomstandigheden</i>	<p>Inhoud en aanpak: PNV en TMO hebben samen de capaciteitanalyse grootschalige evacuatie uitgebreid met een analyse rond mogelijke nucleaire, biologisch en chemische rampen (NBC-dreigingen).</p> <p>Resultaat: De projectrapportage is in mei 2008 goedgekeurd door de Ministerraad en aangeboden aan de Tweede Kamer (TK) en tijdens het Algemeen overleg met de TK op 6 november 2009 behandeld.</p>
<i>VNK2 – Veiligheid in Kaart 2 (Evacuatie tijden per dijkkring)</i>	<p>Inhoud: VNK doet onderzoek naar het bezwijkrisico van dijken, dus het risico op overstromen, bezwijken of ondermijning. VNK streeft naar een nieuwe veiligheidsbeoordeling van de Nederlandse waterkeringen. In deze risicobeoordeling wordt de maatschappelijke en economische waarde van het achterland meegewogen.</p> <p>Aanpak: TMO heeft de principes van VNK voor wat betreft waardebeoordelingen van gebieden meegenomen in haar planvorming.</p> <p>Resultaat: De uitkomsten van het onderzoek kunnen later (na TMO) leiden tot nieuwe normen, waarna ook plannen moeten worden aangepast.</p>
<i>Overstromingsberekening centraal Holland</i>	<p>Inhoud: Ontwikkeling reken- en analysemodel voor overstromingen.</p> <p>Aanpak: De betrokkenheid van TMO kon gering blijven: het project was ver gevorderd en verliep voortvarend.</p> <p>Resultaat: De berekeningen kwamen goed van pas bij de planvorming en de scenario's voor Dijkkring 14. De berekening sluit niet aan bij de scenario's voor Ergst Denkbare Overstromingen (EDO).</p>
<i>Vitale infrastructuur ('Keren en beheren' compartimenteren)</i>	<p>Inhoud: Deltares onderzocht in opdracht van VenW de mogelijkheden van compartimentering.</p> <p>Aanpak: In een eerste verkenning bleken vijf gebieden mogelijk geschikt te zijn voor compartimentering, en andere gebieden zich hiervoor niet te lenen.</p> <p>Resultaat: Deze studie toont aan dat compartimentering niet gewenst is in het westelijke kustgebied omdat de beschikbare reactietijd dan ernstig wordt bekort. In het rivierengebied en het noordelijke kustgebied zou compartimentering op een aantal locaties wel een verbetering kunnen geven. Deze conclusies worden regionaal uitgewerkt. TMO heeft hiervoor de contacten gelegd.</p>
<i>Richtlijn Overstromingsrisico's (voorheen: EU Hoogwaterrichtlijn)</i>	<p>Inhoud en aanpak: De Richtlijn is dat de risico's per stroomgebied in kaart worden gebracht. Dat gebeurt met drie componenten: 1) voorlopige overstromingsrisicobeoordeling 2) overstromingsrisicokaarten en 3) overstromingsrisicobeheerplannen. Daarnaast is internationale samenwerking belangrijk.</p> <p>Resultaat: TMO concentreert zich op samenwerking binnen Nederland. De Europese Richtlijn had daardoor een beperkt raakvlak met de opdrachten van TMO. De taskforce heeft wel een bijdrage geleverd in de voorbereidingen op de Richtlijn. Dit werk zal worden voortgezet door VenW.</p>

Onderwerp	Inhoud, aanpak en resultaat
<i>Rol van de water-beheerders Wetgeving Veiligheidsregio</i>	<p>Inhoud: De Waterschappen hebben formeel een bescheiden rol in de crisisorganisatie. Omwille van de kwaliteit van de rampbestrijding wordt die rol duidelijker bepaald omschreven.</p> <p>Aanpak: TMO is uitgegaan van de toekomstige wet op de Veiligheidsregio's en heeft daarbij gekeken hoe de uitvoering bij waterrampen kan worden verbeterd.</p> <p>Resultaat: Er zijn werkafspraken gemaakt tussen Waterschappen en Veiligheidsregio's op het gebied van waterrampen. Dit leidt tot standaardisatie in de uitvoering. Rijkswaterstaat overweegt ook dergelijke afspraken te maken. Hiervoor is een model opgesteld.</p>
<i>Risicokaart overstromingen</i>	<p>Inhoud: In de risicokaart worden de overstromingen aangegeven volgens maatgevende berekeningen. Dat is dus een andere benadering dan de EDO.</p> <p>Aanpak: De provincies hebben de risico's laten berekenen en toegevoegd aan hun risicokaart.</p> <p>Resultaat: De bestuurlijke en publieke aandacht voor rampbestrijding bij overstromingen heeft de uitvoering versneld. De risicokaart is gereed en publiekelijk toegankelijk.</p>
<i>'Denk vooruit' publieks-voorzichting bij rampen</i>	<p>Inhoud: Publiekscampagne om Nederland bewuster te maken van de risico's van rampen.</p> <p>Aanpak: TMO heeft meegedaan met deze campagne en heeft in samenwerking met COT de leidraad voorlichting gemaakt.</p> <p>Resultaat: Tijdens de oefening Waterproef is een themadag risico- en crisiscommunicatie gehouden. Zie ook het onderdeel risico- en crisiscommunicatie in dit rapport.</p>
<i>ERC (Jaarplan), risico-communicatiestrategie (speciale doelgroepen buitendijks, boeren en laagwonenden)</i>	<p>Inhoud: Een communicatiestrategie voor burgers en bedrijven in buitendijkse gebieden en lage polder.</p> <p>Aanpak: Het concept van de risicocommunicatiestrategie was klaar in oktober 2007. Hierin zijn de vier strategieën opgenomen.</p> <p>Resultaat: Deze strategie is volop door TMO benut bij de planvorming. Met name de begrippen veel/weinig mensen versus veel/weinig tijd was een leidraad. De strategie heeft bijgedragen tot duidelijkere afspraken rond evacuaties. Zie ook risico- en crisiscommunicatie, uit TMO-thema's</p>
<i>ERC Crisiscommunicatiestrategie</i>	Zie risico- en crisiscommunicatie, uit TMO-thema's
<i>Actieprogramma Verbetering Informatievoorziening bij rampbestrijding (ACIR)</i>	<p>Inhoud: De taken van de Taskforce ACIR zijn overgedragen aan de Raad MIV. De Raad MIV heeft besloten alle VR's te laten aansluiten op Cedric.</p> <p>Aanpak: De overdracht is in ontwikkeling. Er is nog geen streefdatum.</p> <p>Resultaat: Een aantal 'producten' dat onder regie van TMO is ontwikkeld, zoals de Landelijke Evacuatiemodule en FLIWAS, gaat voldoen aan de criteria van Cedric, zodat er netcentrisch kan worden gewerkt.</p>

Onderwerp	Inhoud, aanpak en resultaat
<i>Celbroadcasting</i>	<p>Inhoud: Het nut, de uitvoerbaarheid en acceptatie van Cellbroadcast (het per sms/mobiele telefoon waarschuwen van de bevolking) onderzoeken.</p> <p>Aanpak: In (technische) oefeningen is het nut en de effectiviteit van dit waarschuwings- en sturingsmiddel aangetoond.</p> <p>Resultaat: Op korte termijn is de aanbesteding voor een cell broadcast systeem. Doel is het systeem in 2009 stapsgewijs in te voeren. De sirene blijft voorlopig nog wel operationeel.</p>
<i>Hoogwaterinformatie-systeem (HIS)</i>	<p>Inhoud en aanpak: In hoeverre is HIS te gebruiken als voorspellend systeem.</p> <p>Resultaat: HIS wordt gebruikt bij de ontwikkeling van FLIWAS en zal niet als zelfstandige module voortbestaan. Dit besluit zorgt voor een landelijke standaardisatie.</p>
<i>NOAH (Informatievoorzieningssysteem)</i>	<p>Inhoud: Het aanbieden van een bruikbaar en betrouwbaar informatiesysteem voor, tijdens en na dreigende overstromingen.</p> <p>Aanpak: Begonnen als (inter-) regionaal programma, heeft FLIWAS zich snel ontwikkeld tot landelijke standaard.</p> <p>Resultaat: FLIWAS is succesvol toegepast in de oefening ROAR en in Waterproef. De klantenraad HNV (HIS, NOAH, Viking) zal besluiten over borging.</p>
<i>Geneeskundig Bestuurlijke Informatievoorziening (GBIV) gericht op ICT, informatie delen</i>	<p>Inhoud en aanpak: GBIV omvat meerdere projecten.</p> <p>1) GHOR4all is de centrale database waarin alle zorginstellingen (per deelnemende regio) staan, inclusief beschikbare capaciteit.</p> <p>Bij het stoppen van GBIV eind 2008 worden de resultaten ondergebracht bij GHOR Nederland.</p> <p>2) Het proces Geneeskundige Hulpverlening-somatisch (GH-s) heeft geleid tot een nationale aanpak van ambulancebijstand en gewondenspreiding.</p> <p>3) Van de 3^e module, het slachtofferregistratie en volgsysteem (SVS), is de proeffase voorbij. De volgende stap is de module geschikt maken voor nationale toepassing.</p> <p>4) In het proces Preventieve Openbare Gezondheidszorg (POG) is in een proef ervaring opgedaan in het registreren van grote hoeveelheden personen tijdens pandemiebestrijding.</p> <p>Resultaat: TMO heeft ertoe bijgedragen dat de verschillende projecten en processen goed op elkaar werden afgestemd en elkaar versterkten.</p>
<i>Landelijke Crisisorganisatie Nederland</i>	<p>Resultaat: Zie deelrapport First Impression ten aanzien van landelijke operationele staf</p>
<i>Nationaal crisisplan (voorheen: Nationaal responsplan)</i>	<p>Aanpak: Het nationaal crisisplan is als concept al breed benut bij de diverse subsidieaanvragen aan TMO.</p> <p>De discussie over doel en inhoud van dit plan hebben geleid tot een sterk verbeterd plan dat in 2008 is vastgesteld als Nationaal crisisplan hoogwater en overstromingen.</p> <p>Resultaat: Op 25 en 26 september 2008 heeft het LOCC het Nationaal crisisplan gepresenteerd. Dit heeft geresulteerd in een Landelijk operationeel plan evacuatie. Het operationele plan is benut tijdens Waterproef.</p>

Onderwerp	Inhoud, aanpak en resultaat
<i>Landelijk draaiboek Hoogwater</i>	<p>Inhoud: Een project van V&W om te komen tot landelijke werkafspraken en een draaiboek bij (dreigende) overstromingen.</p> <p>Aanpak: Dit project kwam mede dankzij de aansporing van TMO in een stroomversnelling en heeft geleid tot een nationale aanpak voor dit type ramp.</p> <p>Resultaat: 1) De instelling van een Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingen (LCO), een team van deskundigen dat een breed dreigingsbeeld kan beoordelen en gericht kan adviseren over de uitvoering van rampbestrijding. De LCO is een nieuwe organisatievorm van Rijkswaterstaatdiensten en waterschappen. De rol en de werking van de LCO is geoeënd tijdens Waterproef. Dit resulteerde in een rol voor het adviesteam in het landelijk draaiboek Hoogwater</p> <p>2) Een aanzet voor een <i>landelijke toetscriteria</i> voor opschalen waterkolom én functionele kolom als basis voor voorbereidende maatregelen</p> <p>3) Het <i>Landelijk draaiboek hoogwater en overstromingen</i>, dat in voorjaar 2009 (mét de ervaringen van Wwaterproef) zal worden opgeleverd.</p>
<i>Het Rijk en evacuaties</i>	<p>Inhoud en resultaat: Het draaiboek Rijk en Evacuaties (BZK) is nog in de conceptfase. De verwachting is dat de inhoud van het draaiboek zal worden opgenomen in het Landelijk operationeel evacuatieplan (LOPE).</p>
<i>Van dreigend hoogwater tot en met evacuatie (multidisciplinaire tool opstellen)</i>	<p>Inhoud: Het hulpmiddel, genaamd SPOEL, is bruikbaar in het ontwikkelen van goed tegenspel. Daarnaast is het effectief gebleken bij de evaluatie én mogelijkheid tot optimalisatie.</p> <p>Resultaat: Het project is afgerond. SPOEL wordt ingevoerd in de Landelijke Evacuatiemodule (LEM).</p>
<i>Stimuleringsbijdragen regionale oefeningen</i>	<p>Is reeds opgenomen in de hoofdttekst (TBVMO)</p>
<i>Bevorderen totstandkoming regionale Rampbestrijdingsplannen</i>	<p>Inhoud: Subsidieregeling om planvorming te stimuleren en inhoudelijk te verbeteren.</p> <p>Aanpak: Naast de TBVMO-subsidieregeling hebben de driedaagsen planvorming van TMO als aanjager gefungeerd voor het snel en compleet uitwerken van regionale rampbestrijdingsplannen. De TBVMO-regeling gaf veel Veiligheidsregio's daarvoor financiële ruimte. (Zie ook het bevindingenrapport planvorming)</p> <p>Resultaat: Nagenoeg alle Veiligheidsregio's hebben plannen ter voorbereiding op een overstromingscrisis gemaakt en vaak ook in oefeningen getest.</p>
<i>Chain of Safety</i>	<p>Inhoud: Chain of Safety is een Europees Interreg IIIB-project met als leadpartner de provincie Zeeland, samen met min BZK en min V&W en diverse landen rond de Noordzee. Dit project is overgenomen in het kenniscentrum kustoverstromingen.</p> <p>Aanpak: Kennisnemen van de resultaten. De door de TMO ontwikkelde EDO's zijn als systematiek ook in dit project voor de Noordzee-regio ontwikkeld.</p> <p>Resultaat: Goede internationale informatie-uitwisseling, tevens een basis voor het stroomlijnen van de internationale hulpverlening.</p>

Onderwerp	Inhoud, aanpak en resultaat
<i>Watterrand</i>	<p>Inhoud: Het project Watterrand van de kustregio's concentreert zich op calamiteiten op de Noordzee en de benodigde hulpcapaciteit</p> <p>Aanpak: Kennisnemen van de resultaten. TMO richt zich op ernstiger scenario's.</p> <p>Resultaat: De wisselwerking met TMO bleek gering. Watterrand gaat vooral over rampen op zee.</p>
<i>Viking II</i>	<p>Inhoud: Een regio- en landsgrensoverschrijdende oefening in rampbestrijding.</p> <p>Aanpak: In april 2008 zijn drie onderling samenhangende oefeningen gehouden onder de naam ROAR. Het oefengebied betreft de 3 veiligheidsregio's in Gelderland en de 2 Duitse Kreise in Regierungsbezirk Düsseldorf.</p> <p>Resultaat: Viking II is afegronnd. De oefeningen bleken zeer nuttig. Een aantal vragen uit Viking II op het gebied van bestuurlijke regie en aansturing zijn nog niet ingevuld.</p>
<i>WAVE</i>	<p>Inhoud: De Veiligheidsregio Zeeland heeft met WAVE (Watersnood Aanpak Veiligheidsregio Zeeland) een uitgebreid actieprogramma uitgevoerd om de provincie beter te equiperen op watersnood.</p> <p>Resultaat: Zie de rapportage onder TBVMO.</p>
<i>Project grootschalige evacuatie Provincie Zeeland</i>	<p>Inhoud: Opgenomen in het WAVE - programma van de Veiligheidsregio Zeeland.</p> <p>Resultaat: zie de rapportage onder TBVMO.</p>
<i>AWARE+</i>	<p>Inhoud: Evacuatieoefening in Terneuzen (Attention to Warning and Readiness in Emergencies)</p> <p>Aanpak: In November 2007 is in Terneuzen een grote evacuatieoefening AWARE+ gehouden. De resultaten zijn verwerkt in volgende oefeningen.</p> <p>Resultaat: TMO heeft meegewerkt aan deze oefening en daarbij veel ervaring opgedaan voor latere regionale oefeningen en de oefenweek Waterproef.</p>
<i>Crises (vervolg op AWARE) oefenen rampbestrijding</i>	<p>Inhoud: Opgenomen in het WAVE programma van Zeeland.</p> <p>Resultaat: Zie de rapportage onder TBVMO.</p>
<i>Landelijke Evacuatiemodule (LEM)</i>	<p>Inhoud en aanpak: Het maken van een landelijk strategie- en rekenmodel voor (grote) evacuaties.</p> <p>Resultaat: De uitvoering verloopt moeizaam. Daardoor is het niet gelukt de landelijke module breed te testen tijdens Waterproef. De module is nog in ontwikkeling, de afronding is nu in handen van Rijkswaterstaat.</p>
<i>Inventarisatie middelen LOCC</i>	<p>Inhoud en aanpak: Overzicht van middelen die nodig zijn bij grootschalige evacuaties door het LOCC.</p> <p>Resultaat: De inventarisatie is afgerond en is nu onderdeel van de nog uit te brengen evacuatiemodule. Als de module gereed is, is ook duidelijk of het huidige pakket aan middelen voldoende is.</p>

Onderwerp

*Intensivering Civiel
Militaire Samenwerking*

Inhoud, aanpak en resultaat

Inhoud: Een werkwijze ontwikkelen voor zoveel mogelijk eenduidige afspraken tussen bestuurlijk en militair aangestuurde hulpverlening.

Aanpak: De organisatie van Waterproef is benut om werkafspraken te bedenken en in de (oefen)praktijk te testen.

Resultaat: In een reeks regionale oefeningen is geleerd op welke manier (taken en procedures) Defensie adequaat kan worden ingezet en hoe de ondersteuning het beste kan worden gevraagd.

Te borgen producten en processen

In het onderstaande overzicht zijn de te borgen producten en processen binnen de acht TMO thema's en de daarbij aan te houden prioriteiten aangegeven. Het borgingsproces zal zoveel mogelijk langs de aangegeven rode lijn dienen te verlopen.

1. Scenario's

Doel: Ergst Denkbare Overstromingsscenario's (EDO) hebben als basis gediend voor de overige thema's ter organisatorische voorbereiding op overstromingen op landelijke schaal (vnl. planvorming en oefening).

Toegevoegde waarde TMO: scenario's op bestuurlijke agenda gekregen, bespreekbaar en toepasbaar gemaakt.

Rode draad borging: verankering van overstromingsscenario's in rampenbeheersing en aangeven hoe met onzekerheden in de beleidsvoorbereiding kan worden omgegaan.

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgingsverantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Beschikbaar stellen up-to-date EDO's	Min. VenW Rijkswaterstaat Veiligheidsregio's	Kennisinstituten, HKV Waterschappen Expertisecentrum EDO's
2	Integratie van EDO's in planvorming	Waterschappen Rijkswaterstaat Veiligheidsregio's	Veiligheidsregio's
3	Integratie van EDO's in oefentools	Waterschappen Rijkswaterstaat Veiligheidsregio's	Opleidingsinstituten
4	Integratie van EDO's in risicocommunicatie-strategie	Min. VenW Directoraat-Generaal Water Veiligheidsregio's	BZK/NCC
5	Bestuurlijk akkoord nationaal en regionaal over rol EDO's, mede door wetenschappelijke onderbouwing realisme van EDO's [COT-rapport]	Min. VenW Min. BZK	Kennisinstituten, HKV

Regionale projecten:

- ♦ Doorbraakscenario's voor de Maas. (regio Noord-Midden Limburg)
- ♦ Doorbraakscenario's dijkkring 14 (regio's en partners dijkkring 14)
- ♦ Projecten Dreiging dijkdoorbraak Lopiker- en Krimpenerwaard en 'Overstroming Dijkkring 44', Kromme Rijn (beide regio Utrecht)
- ♦ Risicobeheersing overstromingen/scenario's (regio Rotterdam Rijnmond)

Opmerkingen

De scenario's (naar aanleiding van zes EDO's) vormen de basis voor de TMO-thema's Oefening, Planvorming en Risico- en crisiscommunicatie. Hiermee hebben zij een grote bijdrage aan de TMO doelstellingen geleverd. Maar de scenario's zijn momenteel vooral een 'landelijk verhaal' en gericht op de waterbeheerder. De verbijzondering van de algemene EDO's naar scenario's die lokaal/in de regio, specifiek voor de voorbereiding op de rampenbestrijding gebruikt kunnen worden, is nog een punt van aandacht na de opheffing van TMO. Ook is het belangrijk hoe gewaarborgd kan worden dat scenario's up-to-date blijven en dat zij gebruikt blijven worden voor het oefenen van (dreigende) overstromingen. Duidelijk moet worden wie de regie voert op de (door)ontwikkeling, versies en de ontsluiting van de scenario's.

2. Planvorming

Doel: eind 2008 is landsdekkend de planvorming bij (dreigende) overstromingen op orde. Deze is vastgelegd in (deels regio-overschrijdende) rampen(bestrijdings)plannen en een nationaal plan.

Toegevoegde waarde TMO: aanbrenge van lijn in bestaande plannen en een impuls geven aan het opstellen van nieuwe plannen.

Rode draad borging: *onderhouden van rampbestrijdingsplan voor overstromingen, en onderbouwing van evacuatieplannen.*

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgings-verantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Regionale rampbestrijdingsplannen voor overstromingen	Veiligheidsregio's	Waterbeheerders Politie, Brandweer, GHOR, gemeentelijke diensten
2	Nationaal Crisisplan Hoogwater en Overstromingen	Min. BZK Min. VenW, Directoraat-Generaal Water	Min. BZK Min. VenW Veiligheidsregio's Waterbeheerders
3	Landelijk Operationeel Plan Evacuatie	Min. BZK Min. VenW, Directoraat-Generaal Water	Min. BZK, LOCC, Min. VenW, overige departementen, Veiligheidsregio's, Waterbeheerders
4	Interregionaal rampbestrijdingsplan Centraal-Holland (dijkkring 14)	Veiligheidsregio's dijkkring 14	Rijk Waterbeheerders Politie, Brandweer, GHOR, gemeentelijke diensten

Regionale projecten planvorming

- ♦ Hoogwater? Vrije weg! Planvorming evacuatie. (regio Utrecht)
- ♦ Landelijke evacuatiemodule (Regio Zeeland en partners rijk en VR regio's)
- ♦ Verbetering management overstromingen (regio Noordoost-Gelderland)
- ♦ Project Alert door alertering (regio Zeeland i.s.m. Utrecht)

Opmerkingen

Momenteel hebben 23 van de 25 veiligheidsregio's hun basisplanvorming ten aanzien van overstromingen voor tenminste 80% op orde. De regioplannen voor overstromingen dienen verder te worden geoperationaliseerd op de volgende punten.

- ♦ de gevolgen van (gedeeltelijke) evacuaties
- ♦ het beperken van keteneffecten in de nafase
- ♦ de noodzakelijke interregionale afstemming
- ♦ het aanbrengen van een grotere standaardisatie om de communicatie over de plannen te verbeteren en vooral om de samenwerking nationaal en regionaal te bevorderen

Het afstemmen van de landelijke plannen met de regionale plannen vraagt ook nog aandacht. Het aanwijzen van verantwoordelijken voor de veiligheidsregio's verloopt soms nog moeilijk. Een optie is dat overstromingsplannen¹⁰ van de regio's met elkaar verbonden worden en dat de scenario's daar vervolgens in geïntegreerd worden. Ook is inmiddels een opvolger van het Nationaal responsplan gereed, het Nationaal crisisplan hoogwater en overstromingen. Het kader voor het Landelijk draaiboek hoogwater en stormvloed (VenW) is in concept gereed (voor de oefening Waterproef) en in 2009 zal het draaiboek daadwerkelijk worden uitgewerkt. De nationale planvorming moet nader worden geoperationaliseerd in strategische concepten voor op nationaal niveau te treffen of in gang te zetten maatregelen. In het deelrapport Planvorming bij het Rapport van Bevindingen worden suggesties gedaan om de huidige planvorming af te ronden.

3. Oefening

Doel: starten van een cyclus van oefeningen die inzicht bieden in de feitelijke mate van voorbereiding van bestuurders en professionals en identificatie van leerpunten (t.b.v. verbetering planvorming).

Toegevoegde waarde TMO: stimuleren van de totstandkoming van een basis voor oefening (scenario's en planvorming; zie aldaar) en het ontwerp en de coördinatie van een zichtbare oefenweek waarin voor bijna alle partijen in het land plaats was.

Rode draad borging: *Ontwikkelen van eisen die aan oefeningen worden gesteld vanuit een nationaal optiek, en regionale uitwerking.*

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgings-verantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Ontwerp van multidisciplinaire, bovenregionale oefeningen	Min. BZK Veiligheidsregio's	Opleidingsinstituten Nationaal Crisiscentrum (NCC)
2	Betrekken van bedrijfsleven bij oefening	Min. BZK Min. EZ	Bedrijfsleven
3	Ontwerp van meerdaagse oefening	Min. BZK Veiligheidsregio's	Opleidingsinstituten Nationaal Crisiscentrum (NCC)
4	Impuls aan multidisciplinaire en bovenregionale oefencultuur	Min. BZK Veiligheidsregio's	Waterbeheerders, Politie, Brandweer, GHOR, gemeentelijke diensten
5	Aantrekkelijk en interessant maken van rampenoefeningen voor pers en publiek	Min. BZK	Min. BZK

10 Naamgeving verschilt in de praktijk o.a. rampbestrijdingsplannen, hoogwaterplannen, coördinatieplannen.

Regionale projecten oefeningen:

- ◆ TMO-Waterproef oefeningen tijdens oefenweek (o.a. Zuid-Holland zuid, Rotterdam-Rijnmond, Noord-, Midden- en Zuid-Limburg, Zeeland, Utrecht e.o., Holland Midden, Haaglanden en Noord-Holland noord)

Daarnaast zijn cq worden de volgende hoogwater oefeningen gehouden:

- ◆ Verbetering voorbereiding hoogwater veiligheidsregio Gelderland-Zuid (o.a. Viking)
- ◆ (Inter)regionale oefening overstromingen (Gooi en Vechtstreek)
- ◆ Evacuatiepracticum Olympic Offspring & en oefeningen Van Eb tot Vloed (regio Zeeland)
- ◆ Oefening Eagle One (Gelderland Midden)
- ◆ Tweedaagse hoogwater oefening oktober 2008 (IJssel vecht)
- ◆ Oefening Dijkkring 15 (Holland Midden)
- ◆ Operationele oefening hoogwater (regio Amsterdam Amstel)
- ◆ Evacuatieoefening Paterswoldsemeer (veiligheidsregio Groningen)

Opmerkingen:

Duidelijk is dat er veel oefeningen zijn en worden gehouden. Momenteel mist voor wat betreft de oefening vaak nog de aansluiting van het regionale niveau met het nationaal niveau. Aandachtspunten zijn het al dan niet formaliseren na 2008 van de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO), de Landelijk Operationele Staf (LOS) en het implementeren van FLIWAS. Ook het Crisisinformatiesysteem bij rampen (Cedric) is nog niet overal ingevoerd. Het Wetsontwerp Veiligheidsregio's van BZK geeft aan dat de regio's eind 2009 op orde moeten zijn voor wat betreft de voorbereiding op rampenbestrijding. Oefeningen als 'voorbereiding op overstroming' zou hierin meegenomen kunnen worden. Het NIFV (Nationaal Instituut voor Fysieke Veiligheid) kan gezien worden als mogelijke organisatie waar straks de producten/ resultaten van oefening Waterproef belegd kunnen worden (voor o.a. opleiding en oefenprogramma's). Ook het NCC (Nationaal CrisisCentrum), waar opleiden, trainen en oefenen nationaal op de agenda staan, kan hierin een rol spelen. Inmiddels is de casus 'dijkkring 100' uit de syllabus van de driedaagse reeds opgenomen in het systeem van de opleiding van crisisteams. Opzet is ook bruikbaar voor landelijke voorbereiding.

4. Risicocommunicatie

Doel: zorgdragen voor een strategie voor risicocommunicatie bij overstromingen

Toegevoegde waarde TMO: perspectief en instrumenten voor risicocommunicatie (naar burgers) over overstromingen bieden aan bestuurders en professionals bij veiligheidsregio's en gemeenten

Rode draad borging: ontwikkelen van risicoboodschap voor de samenleving (waarom voorbereiden als het al zo veilig is?)

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgings-verantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Strategiedocument risicocommunicatie*	Min. BZK i.s.m. Min. VenW Nationaal Crisiscentrum (NCC)	Veiligheidsregio's IPO
2	Training en tools voor communicatieprofessionals van de veiligheidsregio's	Veiligheidsregio's	Opleidingsinstituten
3	Impuls aan actualisatie provinciale risicokaarten overstromingen	IPO	Min. VenW Waterschappen
4	Tijdelijke intensivering Denk Vooruit	Min. BZK Nationaal Crisiscentrum (NCC)	Veiligheidsregio's Gemeenten
5	Publieksaandacht voor risico- en crisiscommunicatie tijdens oefeningen	Min. BZK Veiligheidsregio's	Veiligheidsregio's Gemeenten

* Het strategiedocument bevat nadrukkelijk een nationaal component waarvan de tijdelijke intensivering van de 'Denk Vooruit Campagne' een afgeleide is.

Regionale risicocommunicatie projecten:

- ♦ Multidisciplinaire risicocommunicatiestrategie overstromingen (regio Gooi en Vechtstreek)
- ♦ Samen voorbereiden op overstromingen (regio Midden- en West-Brabant)
- ♦ Risico- en crisiscommunicatiestrategie bij overstromingen in de VRR (regio Rotterdam-Rijnmond)
- ♦ Risicocommunicatie (dreigende) overstromingen dijkringen 15, 44 en 45
- ♦ Project Serieuze boodschap/perceptieonderzoek (regio Zeeland)

Opmerkingen:

De TMO heeft de publicatie 'Bouwstenen voor een effectieve risicocommunicatie over overstromingen' verspreid. Verder is er nog maar weinig beschikbaar voor risicocommunicatie bij overstromingen. De factsheets die opgeleverd zijn ten behoeve van het TMO-thema risicocommunicatie, zullen herzien moeten worden en kunnen wellicht daarna opgenomen worden in de handwijzer risicocommunicatie van het IPO. De medewerkers communicatie van de veiligheidsregio's en van de gemeenten zijn de belangrijkste 'uitvoerders' bij de risicocommunicatie. Binnen

de regio's is in vergelijking tot het Rijk en gemeenten veelal sprake van een kwalitatieve en kwantitatieve onderbezetting van de communicatiefuncties. Hierdoor is het lastig om voor risicocommunicatie de plannen in de regio's op orde te krijgen en/of te houden. Tevens is de behoefte aan een quickscan voor de risicocommunicatieplannen bij de regio's geconstateerd.

5. Crisiscommunicatie

Doel: Zorg dragen voor een strategie voor crisiscommunicatie bij overstromingen.

Toegevoegde waarde TMO: perspectief voor crisiscommunicatie (naar burgers) over overstromingen bieden aan bestuurders en professionals bij veiligheidsregio's en gemeenten.

Rode draad borging: hoe communiceert de overheden naar de maatschappij bij een dreigende overstroming?

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgingsverantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Strategie Crisiscommunicatie	Min. BZK Nationaal Crisiscentrum (NCC) Veiligheidsregio's	Veiligheidsregio's
2	Leidraad Voorlichting bij evacuaties in hoogwatersituaties en bij overstromingen.	Min. BZK Nationaal Crisiscentrum (NCC)	Veiligheidsregio's Waterschappen
3	Training crisiscommunicatieadviseurs	Min. BZK Nationaal Crisiscentrum (NCC)	Opleidingsinstellingen

Regionale crisiscommunicatie projecten:

- ◆ Project Hoogwaterinformatiesysteem FLIWAS (regio Fryslân)
- ◆ Project Breekt de lijn (behoud van informatievoorziening & communicatienetwerk tijdens hoogwater) (regio Zeeland)
- ◆ Bewust zelfredzaam (regio Zeeland)
- ◆ Verminderd zelfredzame personen bij overstromingen (regio Gooi en Vecht)
- ◆ Bewustwording (regio Groningen)

Opmerkingen:

De crisiscommunicatieplannen in de veiligheidsregio's zijn beter op orde in vergelijking tot de risicocommunicatie plannen. De strategie crisiscommunicatie moet geborgd worden bij het NCC (in de risico- & crisisbarometer). Vanwege de organisatieverandering bij het NCC zal extra aandacht moeten zijn voor de borging van de oude 'ERC' producten. Net als voor de risicocommunicatie plannen is er voor de crisiscommunicatieplannen in de regio's een behoefte aan een soort 'quickscan' zodat men kan toetsen in hoeverre de plannen voldoende zijn. Het ontwikkelen

van zo'n quickscan door de TMO is niet meer mogelijk, maar een mogelijke partij hiervoor zou het NCC kunnen zijn. Ter ondersteuning van de regio's is door de TMO de publicatie Leidraad Voorlichting bij evacuaties in hoogwatersituaties en bij overstromingen verspreid.

6. Rol waterbeheerders

Doel: duidelijkheid scheppen over de positie (rol en inhoud) van de waterbeheerders in de veiligheidsregio. Tevens samenwerking met de waterbeheerders verbeteren.

Toegevoegde waarde TMO: het ontwikkelen van een samenwerkingsovereenkomst; het bij elkaar brengen van partijen en deze faciliteren bij het concreet invullen van de eigen rol en het maken en nakomen van onderlinge afspraken.

Rode draad borging: vastleggen van de rol van de waterschappen en Rijkswaterstaat in de veiligheidsregio's

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgingsverantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Regulier overleg professionals en bestuurders RWS en waterschappen (inclusief crisiscoördinatoren)	UvW DCC-Min. VenW	Waterschappen RWS-diensten
2	De acceptatie van FLIWAS als de facto de standaard binnen de waterkolom.	2008: Stowa & gebruikersgroep Na 2008: Min. VenW	Min. VenW Waterschappen RWS
3	Het opereren als gezamenlijke waterkolom	Min. VenW	UvW Provincies
4	Model-convenanten voor samenwerking Veiligheidsregio's en waterbeheerders	RWS Veiligheidsregio's UvW	Veiligheidsregio's RWS-diensten, Waterschappen, Provincies
5	Acceptatie en toetreding waterschappen LCO	Min. VenW	Waterschappen UvW
6	Boekje Samen op de bres	Min. BZK Min. VenW	Veiligheidsregio's Waterbeheerders
7	Bevordering totstandkoming convenanten	Min. VenW	Min. BZK Veiligheidsregio's RWS Waterschappen

Opmerkingen:

De TMO draagt bij aan bestaande positieve ontwikkelingen op het gebied van samenwerking tussen waterbeheerders. Er ligt een basis voor afspraken onderling én met de veiligheidskolom. De taskforce heeft een belangrijke impuls gegeven aan deze samenwerking door het organiseren van gezamenlijke bijeenkomsten en de invulling van afspraken. De opbrengst hiervan is dat waterbeheerders steeds minder naar binnen gekeerd opereren. Mede als gevolg van de komst van veiligheidsregio's heeft er een cultuuromslag plaatsgevonden. Het bestrijden van water krijgt een steeds natuurlijker plek in denken en doen van de waterbeheerders (aanvullend in plaats van aanvullend). Een slagvaardig veiligheidsbeleid vraagt dat gewerkt wordt als één 'waterkolom'. De verankering zal beleidsmatig vooral plaatsvinden in het beleid WV21 en het nationale waterplan. Het accent van de borging ligt op het afstemmen van systemen en delen van posities.

7. Expertiseteams

Doel: toegankelijk maken van kennis van experts voor bestuurders bij overstromingscrises.

Toegevoegde waarde TMO: het stimuleren, ontwikkelen, maken en beschikbaar stellen van een infrastructuur waarmee bestaande kennis over overstromingsdreiging ontsloten en ontwikkeld wordt.

Rode draad borging: Vastleggen rol van expertiseteam over rampbeheersing en overstromingen en vervolgens invullen van deze rol.

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgingsverantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Expertiseteam Evacuatie	Min. BZK LOCC	Landelijk Operationele Staf (LOS); Defensie SEG; Verkeerscentrale Nederland
2	Expertiseteam Nafase	BZK Project Nationale Veiligheid	Projectbureau Vitaal; Nat. Advies Vitale Infrastructuur (NAVI); Dienst Regelingen
3	Expertiseteam Oefenen	Min. BZK Nationaal Crisiscentrum (NCC)	DCC Interdepartementaal Overleg (IO); NCC: NIFV; IOCB;
4	Continuïteit tot 01/05/09 voor www.platformoverstromingen.nl	Min. VenW i.s.m. Min. BZK	RWS, waterschappen, provincies, BZK, Veiligheidsregio's
5	Kennisnetwerk: discussieplatform	ENW; uitnodiging tot deelname aan ENW netwerk	Nader vast te stellen
6	Kennisbank: - Scenario's - Overstromingslexicon - Planvorming - Veelgestelde Vragen	Min. VenW (waterthema's) Min. BZK (overige thema's)	Helpdesk Water i.s.m. Deltares en ENW Hogeschool Zeeland VenW DG Water

Regionale expertiseteams projecten:

- ♦ Verbreding model Maas (Zuid-Limburg)

Opmerkingen:

Het succes van het *kennisnetwerk* is sterk afhankelijk van de inbreng en enthousiasme van ‘vrijwilligers’. Het aantal mensen dat zich aanmeldt neemt nog wel toe (nu 1000 experts, waarvan ruim 200 actief in één of meerdere van de acht themagroepen), maar van een levendige discussie is geen sprake (aanzetten tot discussie komen niet zelden uit de TMO zelf). Zonder verdere stimulering moet gevreesd worden voor een ‘slapend platform’. Vandaar de suggestie de deelnemers uit te nodigen om zich aan te sluiten bij het Expertise Netwerk Waterveiligheid of een ander nog vast te stellen forum.

Daarnaast is er een *kennisbank*, bestaande uit een overstromingslexicon, overstromingsscenario's, documentatie voor planvorming (zie voor de laatste twee de aparte factsheets) en de rubriek Veelgestelde Vragen. Van de kennisbank is een groot deel van de onderwerpen beschreven, maar nog niet alles. De frequentie waarmee het lexicon wordt aangevuld is momenteel niet hoog. Weinig nieuws leidt in de regel tot minder bezoek, waardoor de kennisbank in onbruik kan raken. Zonder stimulering van (gebruik van) de kennisbank moet worden gevreesd dat de kennisbank een statisch archief wordt. Inmiddels hebben zowel de Hogeschool Zeeland als VenW DG Water zich bereid verklaard de Kennisbank te borgen.

Met de komst van het LCO beschikt Min VenW in feite al over een expertteam Waterbeheer. Dit wordt nog eens versterkt door het ENW. Er is wellicht behoefte onderkend aan een generiek expertiseteam overstromingen. Wel is duidelijk dat op een aantal deelterreinen een uitgesproken behoefte ligt aan het bundelen van expertise. Vandaar dat de TMO doelt op de oprichting van Expertiseteams rond de meer bestuurlijke thema's: Evacuatie, Nafase en Oefenen. Voor borging zijn al verschillende partijen in beeld, nl. het LOCC voor Evacuatie en het NCC voor Oefenen.

8. Nafase

Doel: zorg dragen voor een strategie voor de nafase bij overstromingen.

Toegevoegde waarde TMO: perspectief voor nafase voor professionals bij veiligheidsregio's/ gemeenten, waterbeheerders en bedrijfsleven en vervolgens ook hun bestuurders.

Rode draad borging: vastleggen van ambities van het voorbereiden op de “nafase” van een overstroming

Nr	Producten/processen	Voorstel Borgings-verantwoordelijke(n)	Uitvoerders
1	Voorstel ontwikkeling gevolgsca-ri'o's	Min. BZK Min. VenW	Kennisinstituten Bedrijfsleven Veiligheidsregio's
2	Handreiking Nafase t.b.v. strategie en planvorming	Programma Nationale Veiligheid	Veiligheidsregio's, LOCC
3	Analysedocument & Format nafase (met o.a. begrippenkader)	Veiligheidsregio's	Min. BZK; Min. VenW; Min. VWS; Min. EZ; Vitale sectoren
4	Conferentie Nazorg	Min. BZK	Veiligheidsregio's
5	Conferentie Zorg bij overstromingen	Min. VWS	Veiligheidsregio's

Regionale nafase projecten:

- ♦ Project kritieke spots (regio Zeeland)
- ♦ Nieuw Gronings Peil (regio Groningen)
- ♦ Continuïteit zorginstellingen digitaal in kaart (regio Gelderland Midden)

Opmerkingen:

De Nafase is een lastig thema binnen het werkveld van de TMO. De uitwerking van het thema Nafase is binnen TMO relatief laat op gang gekomen, mede omdat er nadere afstemming nodig was met het project Bescherming Vitale Infrastructuur (BVI) van het ministerie van BZK en omdat Nafase inhoudelijk lastig ligt. Dat wil zeggen, nafase staat vaak niet hoog op de agenda omdat de operationele focus vaak op preventie en vervolgens op respons ligt. De voorlopige inschatting is dat – omdat nafase nu nog in veel gevallen 'een stap te ver' is gebleken – sterk moet worden ingezet op het actief ondersteunen van veiligheidsregio's. De bouwstenen voor strategie en planvorming liggen er. De TMO heeft een deelrapport Nafase met bouwstenen voor een strategie en voor de planvorming uitgebracht.

In dit deelrapport wordt de volgende top 5 - prioriteiten aangegeven.

1 Borg de nafase conform het Deelrapport Nafase

- ♦ Ontwikkel de nafase generiek – dus niet alleen in relatie tot overstromingen – en besteed met name aandacht aan de ramptypen die regio-overschrijdende effecten kunnen hebben.

2 Versterk de landelijke regie en facilitering wat betreft opvang en verzorging.

- ♦ Start een traject dat leidt tot de aanwijzing van regio's voor structurele opvang. Daarbij ligt het voor de hand dat deze regio's hun ontwikkelde expertise later met anderen delen.
- ♦ Overleg met het Nederlandse Rode Kruis (NRK) met als doel dat deze organisatie zich ontwikkelt tot een krachtige strategische partner van het LOCC.
- ♦ Forceer de totstandkoming van één landelijk meldingsformulier voor schade.
- ♦ Maak een plan voor regio-overschrijdende spreading van niet-zelfredzamen.
- ♦ Biedt de Stichting Impact ruimte om hun modelplan uit te bouwen tot een reikwijdte die overeenkomt met de nafase in dit deelrapport.

3 Geef een impuls aan het proces 'herstel en wederopbouw na een overstroming'

- ♦ Breng structuur aan in de relaties tussen het rijk, de veiligheidsregio's en vitale sectoren en betrek daarbij het zogenoemde 'één loketmodel'. Bevorder het maken van eenduidige afspraken over het afwikkelen van crises waar grote infrastructurele systemen bij zijn betrokken.

- ♦ Stimuleer de totstandkoming van een 'broedplaats' voor transdisciplinair onderzoek (in samenwerking met overheid, marktpartijen en wetenschap) op het gebied van herstel van grootschalige infrastructurele systemen.

4 Investeer in een 'sense of urgency' voor de voorbereiding op de nafase door vooral de veiligheidsregio's en de coördinerend gemeentesecretarissen. Het doel is:

- ♦ De organisatie van de nafase voor de korte en de lange termijn.
- ♦ Het versterken van de koppeling tussen nationale en regionale regie en de nafase in de gemeentelijke deelprocessen.

5 Laat het expertteam Nafase voorstellen doen voor:

- ♦ De uitwerking van de voor de nafase leidende begrippen veerkracht en 'empowerment'.
- ♦ Het zinvol oefenen van elementen van de nafase.
- ♦ Het opstellen van een research- en beleidsagenda Nafase, mede op basis van behoeften uit de regio's.

Leden

Programmabureau

- ◆ Ruurd Reitsma (programmamanager, tevens Hoofd Programmabureau)
- ◆ Stefan Nieuwenhuis (Secretaris TMO en Agendacommissie, tot juli 2008)
- ◆ Hoite Detmar (Secretaris TMO en Agendacommissie, vanaf juli 2008)
- ◆ Trudy Stigter (Secretaresse Programmabureau)

Oefening Waterproef

- ◆ Rob Smit (Algemeen Projectleider Oefening Waterproef)
- ◆ Ruub Petow (Projectleider oefening Waterproef)
- ◆ Rene Bol (Projectleider oefening Waterproef)
- ◆ Roel Derckx (Projectleider oefening Waterproef)
- ◆ Nathan van Rijn (Projectleider oefening Waterproef)
- ◆ Eppie Klein (Projectleider Planvorming – 3 daagsen)
- ◆ Gert-Jan Ludden (Projectleider Planvorming – 3 daagsen)
- ◆ Hans van Houcke (Projectleider Planvorming – 3 daagsen)
- ◆ Hanneke Blok (Communicatieadviseur oefening Waterproef)

Verbeterprogramma TMO

- ◆ Michiel Broeksma (Projectleider Verbeterprogramma, projectleider oefening Waterschout)
- ◆ Feike Tibben (Projectleider Verbeterprogramma, projectleider Samenwerking met waterbeheerders)
- ◆ Koos Roseboom (Projectleider Expertise Teams, Kennisbank en Kennisnetwerk)
- ◆ Henk Visée (Projectleider Nafase)

Corporate Communicatie, Risico- en Crisiscommunicatie

- ◆ Jan Goeijenbier (Communicatieadviseur, corporate communicatie en woordvoerder TMO)
- ◆ Lisette Wenink (Communicatieadviseur Risico- en Crisiscommunicatie)
- ◆ Saskia Teurlings (Communicatieadviseur Programmabureau tot juni 2008)
- ◆ Elize Fallon (Communicatieadviseur Programmabureau vanaf juni 2008 projectsecretaris oefening Waterschout)

Financiële regelingen

- ◆ Arnoud van Melle (Dienst Regelingen Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
- ◆ Sanne Schulting (Dienst Regelingen Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)

Colofon

Uitgave van Taskforce Management Overstromingen

januari 2009

foto's: TMO, waterschap Limburg, Rijkswaterstaat Limburg, waterschap Zeeuws-Vlaanderen, Henry Westendorp, Maritiem MuZeeum Vlissingen, Hanneke Blok

realisatie: Bureau Karin de Lange, Den Haag

*ontwerp/
vormgeving:* Inpladi BV, Cuijk

druk: vanGrinsven drukkers Venlo bv, Venlo

